

Istraživanje percepcija lokalnog stanovništva o migrantskim radnicima na primjeru Grada Rijeke

Horvatin, Grga

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:237012>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij

GRGA HORVATIN

**Istraživanje percepcija lokalnog stanovništva o migrantskim
radnicima na primjeru Grada Rijeke**

**Researching local residents' perceptions of migrant workers in the
city of Rijeka**

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij
Marketing u turizmu

**Istraživanje percepcija lokalnog stanovništva o migrantskim
radnicima na primjeru Grada Rijeke**

**Researching local residents' perceptions of migrant workers in the
city of Rijeka**

Diplomski rad

Kolegij: **Turizam, terorizam i migracije**

Mentor: **izv. dr. sc. Maja Nikšić-Radić**

Student: **Grga
HORVATIN**

Matični broj: **ds3749**

Opatija, srpanj 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Grga Horvatin

(ime i prezime studenta)

ds3749

(matični broj studenta)

Istraživanje percepcija lokalnog stanovništva o migrantskim radnicima na primjeru Grada Rijeke
(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____ 10.07.2023. _____

Potpis studenta

Sažetak

Istraživanje percepcija lokalnog stanovništva o migrantskim radnicima na primjeru Grada Rijeke tematika je koja se obrađuje u ovom diplomskom radu. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika koji se sastojao od 23 pitanja o ekonomskim i kulturološkim percepcijama, kao i o stupnju spremnosti na suživot s migrantima. Rezultati istraživanja ukazuju na relativno visoku spremnost građana Rijeke na suživot s migrantima, ali isto dokazuju blagi stupanj neznanja ili nesigurnosti kod ekonomskog utjecaja koji migranti imaju na gospodarstvo države. Percepcije građana pobliže se očitavaju pri ispitivanju kulturološkog utjecaja koji migrantski radnici imaju pri asimilaciji u društvo. Kombinacija percepcija ekonomskih i kulturnih čimbenika odličan je temelj za analizu spremnosti građana Rijeke na suživot s migrantima. Rezultati percepcije kulturološkog utjecaja migranata naginju na negativne percepcije. Postoji još mnogo perspektiva iz kojih se mogla istraživati percepcija građana, a ne samo ekonomska i kulturološka perspektiva. Kako god, ove dvije perspektive jedne su od najvažnijih pri promišljanju o novoj marketinškoj strategiji, što je i postignuto u ovome radu. Marketinška strategija temeljena na edukaciji građana i migrantskih radnika osigurava dugoročno održivu opskrbu Hrvatske radnim kapitalom. Imajući u vidu demografske probleme s kojima se Hrvatska suočava sasvim je očita njezina važnost.

Ključne riječi: percepcije stanovnika; migrantski radnici; migrantske krize; suživot; strategija razvoja.

Sadržaj

UVOD	1
1. OSNOVNE ODREDNICE MIGRACIJA	3
1.1. KLASIFIKACIJA I UZROCI MIGRACIJA	3
1.1.1. <i>Interne migracije</i>	3
1.1.2. <i>Eksterne migracije</i>	8
1.1.3. <i>Europski pristup migracijama</i>	10
1.2. ANALIZA SVJETSKIH MIGRANTSKIH TOKOVA	12
1.3. UTJECAJ GIG EKONOMIJE NA INTEGRACIJU MIGRANATA	15
1.4. ANALIZA SVJETSKIH PERCEPCIJA MIGRANATA	17
2. DOMINANTNE TEORIJE MEĐUNARODNIH MIGRACIJA	20
2.1. ANALIZE MIGRACIJA TEMELJENE NA RAZINI	20
2.1.1. <i>Migracije na mikrorazini</i>	21
2.1.2. <i>Migracije na mezorazini</i>	22
2.1.3. <i>Migracije na makrorazini</i>	23
2.2. ANALIZE MIGRACIJA TEMELJENE NA DISCIPLINI	24
2.3. GLOBALIZACIJA I MIGRACIJE	26
2.4. PRAKTIČNI PRIMJERI TEORIJA U EUROPI	28
2.4.1. <i>Teorija očekivane vrijednosti</i>	29
2.4.2. <i>Teorija intervenirajućih mogućnosti</i>	33
3. PREGLED POSTOJEĆIH ISTRAŽIVANJA	38
4. ISTRAŽIVANJE PERCEPCIJA LOKALNOG STANOVNIŠTVA	44
4.1. DEFINIRANJE PROBLEMA I POSTAVLJANJE CILJEVA ISTRAŽIVANJA	44
4.2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	46
4.3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	46
4.4. OGRANIČENJA PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA I PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA	51
4.5. ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA	52
5. ALTERNATIVAN PRISTUP MIGRACIJI NA PRIMJERU GRADA RIJEKE	55
5.1. PRILAGOĐENA MARKETINŠKA STRATEGIJA	55
5.2. ODRŽIV PRISTUP ZAPOŠLJAVANJU MIGRANATA	57
ZAKLJUČAK	60
BIBLIOGRAFIJA	62
POPIS ILUSTRACIJA	68
PRILOZI	69

Uvod

Kvalitativno istraživanje percepcija migrantskih radnika provedeno na građanima Rijeke koncipirano je kao istraživanje koje će poslužiti kao temelj budućim istraživanjima iste ili slične tematike na području Republike Hrvatske te služi kao potencijalna smjernica za reguliranje politika migracije i izradu dugoročno održivih strategija prihvata migranata i osiguranja radnog kapitala kojih Hrvatskoj nedostaje. Kroz rad se opširno razrađuju brojne podjele migracija i teorija migracija, nastavno na koje je provedeno istraživanje.

Temeljni problem istraživanja predstavlja oskudnost postojećih istraživanja koja se fokusiraju na percepcije domicilnog stanovništva na brzo mijenjajuće pojave, poput migracijskih valova. Ovaj manjak iznimno je primjetan na hrvatskom području, a još više na riječkom području, gdje se provode analize migracijskih tokova, ali ne i stupanj asimilacije migranata s lokalnim stanovništvom. Stoga predmet istraživanja predstavljaju percepcije građana Rijeke koji su pristali sudjelovati u ovom istraživanju.

Svrha rada je iskoristiti društvene pojave intenzivne imigracije koje su zabilježene u Rijeci za formiranje budućih planova i strategija razvoja hrvatskog turizma, a posljedično i hrvatske ekonomije kako bi Hrvatska bila spremna na sljedeći neizbježan val migracija te kako bi migranti, koji predstavljaju prijeko potrebnu radnu snagu, bili dobro prihvaćeni. Cilj istraživanja je otkriti koje aspekte migracije građani Rijeke podržavaju, koje toleriraju, a koje ne podnose. Zahvaljujući tim saznanjima, na kraju rada konstruirana je održiva marketinška strategija, utemeljena na edukaciji građana o potrebama migracija i osnutka transnacionalnog društva.

Sukladno uočenom manjku istraživanja na ovu temu postavlja se hipoteza koja glasi: „Percepcije građana Rijeke utječu na spremnost suživota s migrantima“. Nadalje, spremnost na suživot ključna je odrednica pri određivanju vjerojatnosti prihvata migranata bez direktne diskriminacije.

U diplomskom radu korištene su sljedeće metode: metoda ispitivanja, metoda uzoraka, metoda analize i sinteze, generalizacije, klasifikacije, indukcije i dedukcije, deskripcije te komparacije.

Rad je strukturiran u 5 glavnih poglavlja. Nakon Uvoda, kao teorijski temelj rada, proveden je pregled postojećih istraživanja. U nastavku rad klasificira uzroke i vrste migracija te analizira svjetske percepcije migranata. Dominantne teorije međunarodnih migracija također su sintetizirane u radu, zbog sveobuhvatnog pristupa tematici. Poslije dominantnih teorija

prikupljeni su i analizirani rezultati provedenog istraživanja te su iznijeti zaključci i preporuke u obliku posljednjeg poglavlja gdje se proučava alternativan pristup migraciji na primjeru Grada Rijeke. Rad završava zaključkom te popisom bibliografije i ilustracija.

1. Osnovne odrednice migracija

Pojava migracije postala je ključni fenomen s kojim se društva i vlade suočavaju. Migracije se odnose na kretanje ljudi iz jednog mjesta u drugo, bilo da je riječ o prelasku granica država, migraciji unutar iste države ili čak iz ruralnih područja u urbana središta. Detaljnija podjela slijedi u potpoglavljima. Postoji mnogo razloga koji potiču ljude na migraciju, uključujući ekonomske, političke, socijalne i ekološke faktore. Za potrebe ovoga rada sljedeća potpoglavlja analiziraju klasifikaciju i uzroke migracija, interne i eksterne migracije te europski pristup migracijama. U radu su također analizirani svjetski migrantski tokovi te negativan trend *gig* ekonomije koji postaje iznimno lukrativan poslovni model velikih korporacija. Na kraju poglavlja analiziraju se percepcije migranata u svijetu kao temelj za usporedbu percepcija stanovnika Rijeke i stanovnika drugih dijelova svijeta.

1.1. Klasifikacija i uzroci migracija

Preduvjet za pobližu analizu dominantnih teorija migracija na području Europe upravo je klasifikacija migracija te njeni uzroci. Prema Međunarodnoj organizaciji za migracije (IOM, *International Organization for Migration*) UN-a migracija je krovni pojam koji nije definiran prema međunarodnom pravu, već odražava uobičajeno laičko shvaćanje osobe koja se odseli iz svog uobičajenog mjesta stanovanja bilo unutar zemlje ili preko međunarodne granice, privremeno ili trajno iz različitih razloga. Pojam uključuje niz pomno definiranih pravnih kategorija ljudi, kao što su radnici migranti, tj. osobe čije su posebne vrste kretanja zakonski definirane, poput krijumčarenih migranata te kao oni čiji status ili način kretanja nisu posebno definirani međunarodnim pravom, poput međunarodnih studenata.¹ Također je vrijedno napomenuti da na međunarodnoj razini ne postoji univerzalno prihvaćena definicija „migranta“. Ovu definiciju razvio je IOM za vlastite potrebe i nije namijenjena impliciranju ili stvaranju bilo kakve nove pravne kategorije.

1.1.1. Interne migracije

¹ Međunarodna organizacija za migracije, *IOM Definition of "Migrant"*

Interna migracija na globalnoj razini predstavlja fenomen kretanja ljudi unutar granica zemlje ili regije u potrazi za boljim životnim uvjetima, zapošljavanjem, obrazovanjem ili sigurnošću. Ova vrsta migracija ima dugu povijest i sve veći utjecaj na suvremeni svijet. U ovom poglavlju razmotreni su neki glavni uzročnici, posljedice i izazovi internih migracija na globalnoj razini. Postoje mnogi faktori koji potiču interne migracije na globalnoj razini. Među glavnim uzrocima su ekonomski faktori, poput potražnje za radnom snagom u određenim regijama ili zemljama, te ekonomska nejednakost između područja. Ljudi često napuštaju ruralna područja ili regije s visokom stopom nezaposlenosti u potrazi za boljim mogućnostima zapošljavanja u urbanim središtima ili razvijenim zemljama.

Drugi važan faktor je politička nestabilnost. Interna migracija često se javlja kao posljedica ratova, etničkih sukoba ili političke represije. Ljudi bježe iz područja u kojima je njihova sigurnost ugrožena i traže azil ili sigurnost u drugim dijelovima zemlje ili izvan nje. Također, interna migracija može biti potaknuta i okolišnim faktorima. Klimatske promjene, poplave, suše ili prirodne katastrofe mogu prisiliti ljude da napuste svoje domove i traže sigurnost i bolje uvjete života drugdje.

Interni migracijski procesi imaju širok spektar posljedica na globalnoj razini. S jedne strane, migranti mogu doprinijeti gospodarskom rastu i razvoju primajućih područja. Donose novu radnu snagu, poduzetničke vještine i kulturnu raznolikost, što može potaknuti inovacije i razmjenu ideja. Migranti također pridonose gospodarskom razvoju putem plaćanja poreza i potrošnje. S druge strane, interna migracija može imati negativne učinke na područja iz kojih ljudi odlaze. Odlazak mladih i obrazovanih ljudi može dovesti do odljeva mozgova i smanjenja potencijala za razvoj u tim područjima. Osim toga, migracija može izazvati socijalne tenzije, urbano zagušenje i pritisak na infrastrukturu u primajućim područjima.

Interna migracija na globalnoj razini suočava se s nizom izazova koji zahtijevaju adekvatne političke, društvene i ekonomske odgovore. Važno je uspostaviti sustav migracijskih politika koji promiče integraciju migranata, zaštitu njihovih prava i pružanje pristojnih uvjeta života. Također je ključno uložiti u razvoj ruralnih područja kako bi se smanjila ekonomska nejednakost između regija. Poticanje gospodarskog rasta, stvaranje radnih mjesta i pružanje obrazovnih i zdravstvenih usluga u ruralnim područjima može smanjiti potrebu za internom migracijom. Poboljšanje sigurnosti i rješavanje političke nestabilnosti također su ključni koraci u smanjenju internih migracija izazvanih konfliktima. Ulaganje u mirovne procese, promicanje ljudskih prava i jačanje institucija može stvoriti uvjete za ostanak ljudi u svojim domovima. Interna migracija na globalnoj razini ima dubok i složen utjecaj na društva diljem svijeta. Dok postoje brojni izazovi koji proizlaze iz ove vrste migracije, postoje i mogućnosti za gospodarski

rast, kulturnu razmjenu i razvoj društava. Važno je uspostaviti politike i strategije koje promiču inkluzivnost, zaštitu ljudskih prava i pružanje pristojnih uvjeta života za migrante, kako bi se iskoristili potencijali koje interna migracija može pružiti na globalnoj razini.

Unutarnje migracije uglavnom obuhvaćaju putovanja u svrhu obrazovanja i ekonomskog poboljšanja ili su uzrokovane prirodnim katastrofama ili građanskim nemirima.² Prekogranična migracija često se događa iz političkih ili ekonomskih razloga. Opći trend kretanja iz ruralnih u urbana područja, u procesu koji se opisuje kao urbanizacija, također je proizveo oblik unutarnje migracije. Autori Abel, Guy i Sander napravili su razliku između lokalne mobilnosti i migracije na veće udaljenosti zbog različite mješavine motivacija na dvjema razinama, ali ističu kako je u praksi teško definirati neprestano mijenjajući fenomen.³ Razine i intenziteti migracija variraju ovisno o prostornoj ljestvici mjerenja. Što je više teritorijalnih jedinica to je veća razina migracije. To otežava konstruiranje usporedivih mjera migracije između zemalja, ističu autori.

Europski kontinent oblikovala je duga povijest unutarnjih migracijskih tokova. Takvi su se tokovi često javljali kao odgovor na stalne promjene ekonomske i geopolitičke moći između europskih konstitutivnih nacionalnih država. Nakon Drugog svjetskog rata, na primjer, Njemačka je primila nekoliko milijuna izbjeglica iz regija koje su ranije bile dio proširene Njemačke, dok se velik broj finskih i poljskih stanovnika morao preseliti u zapadne dijelove vlastitih zemalja.

U svrhu prikaza razmjera unutarnjih migracija u nastavku je napravljena analiza njemačkih internih migracijskih tokova u 2020. godini. Prema podacima iz Federalnog statističkog ureda Njemačke (*Statistisches Bundesamt*), 2020. godine Njemačka je doživjela 2,73 milijuna unutarnjih migracija.⁴

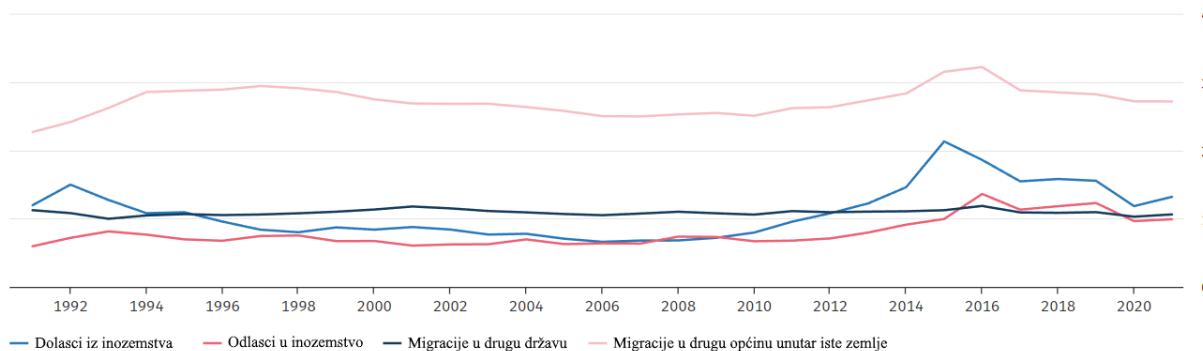
² Međunarodna organizacija za migracije, *IOM Definition of "Migrant"*, op.cit.

³ Abel, Guy J. i Nikola Sander. (2014.) „Quantifying global international migration flows.“, 1520-1522.

⁴ Federalni statistički ured Njemačke, *Pregled eksterne i interne migracije*

Pregled eksternih i internih migracija

U milijunima

Slika 1. Pregled eksterne i interne migracije u Njemačkoj

Izvor: Statistisches Bundesamt (Destatis), 2023.

Podaci Međunarodne organizacije za migracije procjenjuju da otprilike jedan od pet međunarodnih migranata živi u samo 20 gradova, a to su Peking, Berlin, Bruxelles, Buenos Aires, Chicago, Hong Kong, Kina, London, Los Angeles, Madrid, Moskva, New York, Pariz, Seoul, Šangaj, Singapur, Sydney, Tokio, Toronto, Beč i Washington DC. U 18 od ovih gradova međunarodni migranti predstavljali su oko 20% ukupnog stanovništva.⁵ Udio osoba rođenih u inozemstvu u ukupnom stanovništvu u nekim gradovima znatno premašuje svjetski prosjek (oko 3,5%). Dubai ima blizu 83% stanovništva rođenog u inozemstvu, dok je u Bruxellesu 62%, u Torontu 46%, New Yorku 37% i Melbourneu 35%. Različite vrste migracija igraju ulogu u urbanom rastu i raznolikosti, ali u različitoj mjeri. U razvijenim zemljama jedan od glavnih izvora populacijske raznolikosti su međunarodne migracije, dok su u zemljama u razvoju najvjerojatnije unutarnje migracije, uz demografski rast brojčano većim rođenjem od smrti.⁶

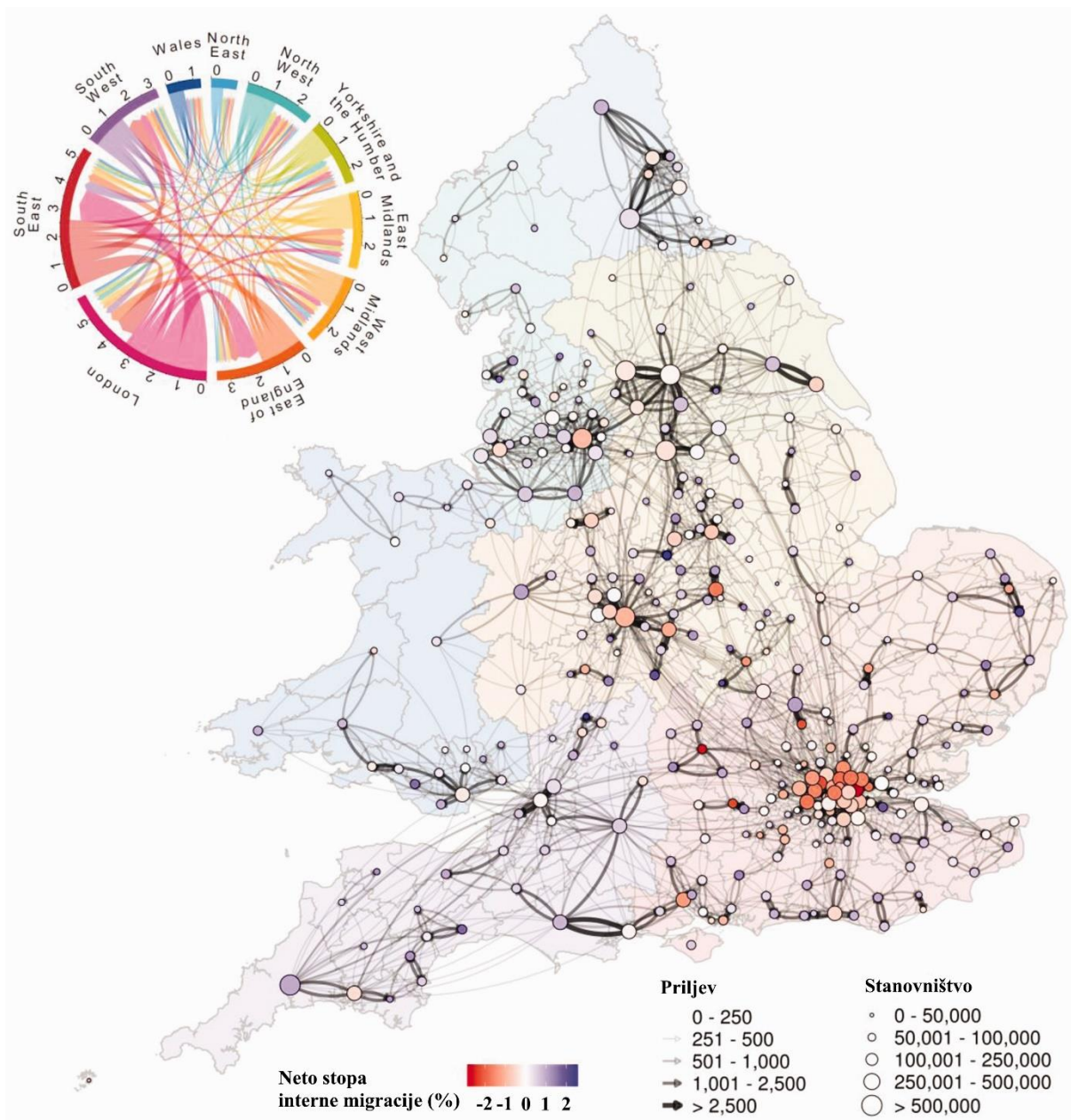
U nekim zemljama, migracija iz ruralnog u urbano i reklasifikacija onoga što se smatra urbanim zajedno čini više od polovice urbanog rasta, kao što su Kina i Tajland (80%), Ruanda (79%), Indonezija (68%) i Namibija (59%).⁷ Kružne i privremene migracije prisutne su u mnogim urbanim dijelovima azijskih i afričkih zemalja koje se brzo urbaniziraju, posebice u Kini i Indiji, kao i u Gani i Keniji.

Kao primjer analizirani su unutarnji migracijski tokovi u Engleskoj i Walesu između jedinica lokalnih samouprava do 2019. godine.

⁵ Međunarodna organizacija za migracije, *Urbanization and migration*

⁶ Ibid.

⁷ Ujedinjeni narodi, *Official document system*

Slika 2. Vizualizacija unutarnjih migracijskih tokova u Engleskoj i Walesu

Izvor: Chen, Y. W., Ni, L., & Ospina-Forero, L. (2021). „Visualising internal migration flows across local authorities in England and Wales.“, 616-618.

Grafikon uočljivo ističe dvije ključne karakteristike mobilnosti stanovništva u Engleskoj i Walesu. Unutarnja migracija geografski je raširena u Engleskoj i Walesu u smislu gusto povezane strukture unutarnje migracijske mreže, a posebno je vidljivo da su ljudi skloni kretati se unutar klastera susjednih ili obližnjih lokalnih samoupravnih središta. Zapravo, dvije trećine stanovništva u Londonu seli se u druga samoupravna središta unutar londonske regije. Dodatni dijagram prikazuje bilateralne migracijske tokove kroz devet engleskih regija i Wales. Širina akorda označava broj migranata koji su se iselili iz podrijetla. Na primjer, kružna vizualizacija pokazuje da su veliki odljevi migranata iselili iz Londona na istok ili jugoistok Engleske.

Većina urbanih vlasti, uključujući mnoge londonske četvrti i druge velike gradove, kao što su Birmingham, Manchester, Leeds i Cardiff, imaju neto vanjsku unutarnju migraciju (tj. više ljudi iseljava nego unutra), dok ruralne vlasti, poput onih diljem jugozapadne Engleske, imaju relativno visoke razine neto unutarnje migracije.⁸

1.1.2. Eksterne migracije

„Eksterne migracije odnose se na ljude za koje je utvrđeno da su migrirali u ili iz područja demografskog nadzora (PDN) i razlikuje se od unutarnje migracije registriranih članova koji ostaju unutar PDN-a.“⁹ Tako eksterne migracije definira INDEPTH *Resource Kit for Demographic Surveillance Systems*, sustav demografskog nadzora kojega je razvila Svjetska zdravstvena organizacija (WHO, *World Health Organization*) u svrhu prebrojavanja rođenja, smrti i uzroka smrti na globalnoj razini. INDEPTH *Resource Kit for Demographic Surveillance Systems* služi kao jedan od alata u SCORE modelu kojega je osnovao WHO. SCORE model sastoji se od 5 temeljnih načela S – *survey* (nadzor), C – *count* (brojanje), O – *optimize* (optimizacija), R – *review* (osvrt) te E – *enable* (omogućiti). Spomenuti alat dio je *count* dijela modela. U mnogim okruženjima gdje je dostupnost podataka o plodnosti i mortalitetu ograničena, WHO je uspostavio niz stranica za zdravstveni i demografski nadzor koje generiraju stalni tok detaljnih informacija o plodnosti, mortalitetu, uzrocima smrti i migracijama, čija je jedna od mnogih koristi procjena učinkovitosti specifičnih zdravstvenih intervencija, kao što je učinak distribucije mreža za krevet tretiranih insekticidom za sprječavanje malarije. U većini slučajeva, mjesta su odabrana na temelju pogodnosti da služe kao nadzorna mjesta. Međutim, u nekim se zemljama zdravstveni i demografski nadzor provodi u statistički uzorkovanim populacijskim klasterima reprezentativnim za cijelu populaciju kako bi se proizvela nacionalno reprezentativna statistika (Registracija uzorka s verbalnom autopsijom ili SAVVY).¹⁰ U oba slučaja, verbalna obdukcija se koristi za dobivanje informacija o uzrocima smrti. Statistika sa stranica sustava zdravstvenog i demografskog nadzora (*Health and Demographic Surveillance Systems*, HDSS) može se koristiti na privremenoj osnovi za generiranje nacionalnih i podnacionalnih procjena plodnosti i mortaliteta ovisnog o uzroku kao potpora donošenju odluka. INDEPTH *Resource Kit* spaja najbolju praksu i iskustva brojnih

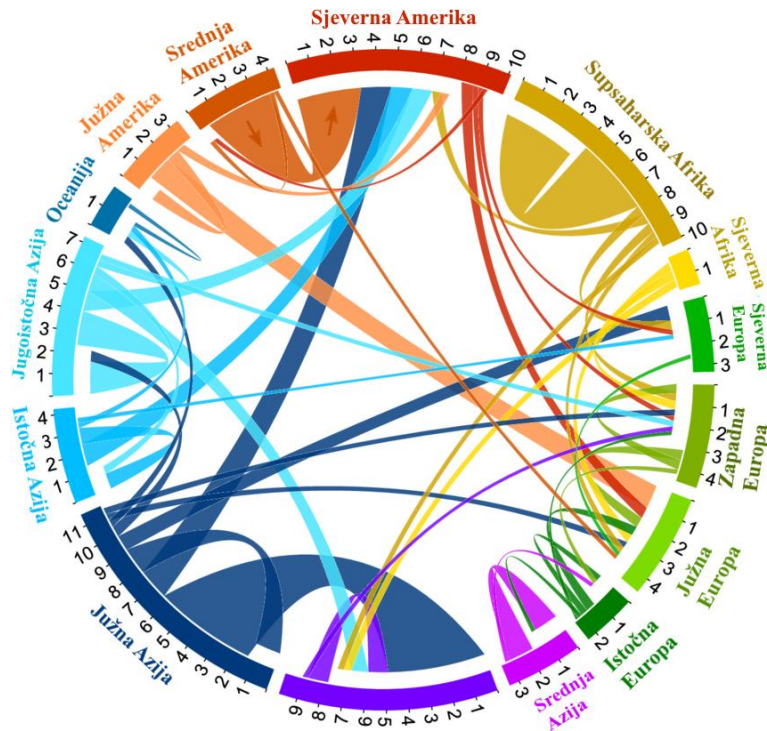
⁸ Chen, Y. W., Ni, L., & Ospina-Forero, L. (2021). „Visualising internal migration flows across local authorities in England and Wales.“, 616-618.

⁹ INDEPTH Resource Kit for Demographic Surveillance Systems, *External migration*

¹⁰ Svjetska zdravstvena organizacija, *Rođenja, smrti i uzroci smrti*

sustava zdravstvenog i demografskog nadzora kako bi pružio detaljne tehničke smjernice, primjere svih instrumenata i široku lepezu priručnika, alata, softvera i statističkog koda.

Sljedeća slika prikazuje globalne eksterne migracijske tokove prema spomenutoj klasifikaciji.

Slika 3. Kružni prikaz migracijskih tokova između i unutar svjetskih regija

Izvor: Abel, G. J., & Sander, N. (2014). „Quantifying global international migration flows.“ 1520-1522.

Ilustracija prikazuje najpopularnije tokove globalnih eksternih migracija gdje je vidljivo da najviše migranata dolazi iz Južne Azije te subsaharske Afrike. Najčešće destinacije migranata su europski kontinent i Sjeverna Amerika. Zanimljivo je promatrati i kretanja stanovništva u Europi gdje se migranti ne kreću izvan kontinenta već većinski migriraju u različite dijelove Europe. Slična je situacija i sa Sjevernom Amerikom koja prima velik broj migranata, ali stanovništvo rijetko emigrira.

Ranije spomenuta klasifikacija INDEPTH *Resource Kit for Demographic Surveillance Systems* razlikuje dvije vrste eksternih migracija *External-In* i *External-Out* migracije. *External-In* migracija odnosi se na one za koje je utvrđeno da su migrirali u područje demografskog nadzora negdje izvan PDN. Kada ljudi migriraju s lokacije izvan PDN na lokaciju u PDN, pridružuju se drugom kućanstvu ili formiraju novo kućanstvo u PDN. *External-In* migracija može se dogoditi kod ljudi koji su prethodno bili registrirani u HDSS-u, ali su napustili PDN ili kod ljudi koji su migrirali u PDN s lokacije izvan PDN-a i nikad prije nisu bili registrirani u HDSS-u.

Kako bi se kvalificirao kao *External-In* migrant, migrant mora živjeti na lokaciji PDN određeno razdoblje koje određuje HDSS. Na primjer, u Kintampo i Navrongo HDSS netko se smatra doseljenikom ako je živio s kućanstvom jednu godinu ili je migrant tek udana žena bez obzira na duljinu boravka u kućanstvu. U Matlabu je kriterij šest mjeseci, bez obzira na duljinu boravka u kućanstvu ako je tek udana žena. Ako osoba ne ispunjava kriterije, potrebno je u svoju terensku bilježnicu zabilježiti datum ulaska migranta u kućanstvo ili osnivanja novog kućanstva, datum rođenja, spol, otkuda je migrirao itd. Detaljno bilježenje migracije pomaže migrantu sljedeći put kada posjeti kućanstvo i kada će se taj isti migrant kvalificirati kao *In-Migrant*. U slučaju useljavanja, kućanska knjiga (HRB) ažurira se upisivanjem imena kućanstva kojem migrant pripada, datuma rođenja, spola, identifikacije supružnika i identifikacije majke/oca. Migracija u obrascu mora biti dovršena nakon ažuriranja HRB-a.¹¹

External-Out migracija događa se kada registrirani rezidentni član PDN migrira sa svoje trenutne lokacije na drugu lokaciju izvan PDN. Da bi se kvalificirala kao član koji je emigrirao, osoba mora biti odsutna određeno razdoblje koje definira PDN. Kao što je prethodno spomenuto, u Kintampo i Navrongo, bilježi se da je netko emigrirao ako je bio odsutan barem jednu godinu. U Matlabu je kriterij šest mjeseci, a na drugim mjestima možda nema određenog vremenskog okvira, ali ako je terenski radnik uvjeren na temelju odgovora koje dobiva od ostalih članova kućanstva da se osoba neće vratiti u kućanstvo, tada je osoba tretirana kao *Out-Migrant*. Ako osoba ne ispunjava kriterije, treba to zabilježiti u svojoj terenskoj bilježnici, bilješka treba sadržavati datum preseljenja koji će se u većini slučajeva razlikovati od datuma posjeta kućanstvu. To će pomoći sljedeći put kada se kućanstvo posjeti, a migrant se još nije vratio. Rođenja majke koje su bile privremeno odsutne zbog prekida trudnoće su rođenja domaćinstva majke. WHO ističe da se s djetetom ne bi trebalo postupati kao s migrantom kada se majka vrati u svoje kućanstvo. Također, smrt dojenčadi za vrijeme njihove odsutnosti treba prijaviti kao smrt uz rođenje. Nasuprot tome, rođenja i smrti žena i njihove dojenčadi koji su prisutni u drugom kućanstvu isključivo u svrhu poroda ne bi se trebali registrirati, već označiti i prijaviti terenskom uredu kako bi se dogovorio terenski radnik u izvornom kućanstvu majke. WHO također ističe da se migrant može pridružiti postojećem kućanstvu ili osnovati novo kućanstvo na svojoj novoj lokaciji.

1.1.3. Europski pristup migracijama

¹¹ INDEPTH Resource Kit for Demographic Surveillance Systems, op. cit.

Europska unija već dugi niz godina provodi vanjsku migracijsku politiku koja obuhvaća čitavo područje organizacije. Moguće je prepoznati neželjene posljedice vanjske migracijske politike EU. Te neželjene posljedice proizlaze iz dva relevantna čimbenika. Prvi čimbenik je priroda politike s više aktera koja okuplja institucije EU-a, države članice i zemlje izvan EU-a, a drugi čimbenik su političke interakcije između unutarnjih i vanjskih politika EU-a i između različitih područja vanjske politike. Burlyuk identificira utvrđivanje namjere kao poseban izazov istraživanja neželjenih posljedica. Pokazalo se, na primjer, da aktivizam aktera može zamagliti granice između namjeravanih i neželjenih posljedica. „Ako akter predvidi posljedicu i navija za nju (kao što je Komisija učinila s prilikom da dobije uvid u politike država članica o pravnom migracija kroz partnerstva za mobilnost), je li to još uvijek neželjena posljedica? Povlačenje granice između namjeravanih i neželjenih posljedica je komplicirano.“¹² Tako to definira Burlyuk.

Unatoč tome, proučavanje utjecaja vanjske migracijske politike EU-a ključno je zbog središnje važnosti koja se pridaje ovoj politici u tijeku migracijske krize i visokih uloga koji su uključeni. Mnogi su migranti spremni riskirati svoje živote kako bi stigli do Europe, a nevladine organizacije tvrde da bi ih vanjska migracijska politika EU-a može izložiti još većoj razini rizika od zlostavljanja ili smrti. Unatoč tako velikim ulozima, procjena vanjske migracijske politike EU-a nije bila na vrhu popisa prioriteta kreatora politike, a akademska literatura o utjecaju i učinku vanjske migracijske politike EU-a tek je u povojima. Postoji prilika da se uspostavi standardna praksa unutar ove tematike kako bi se analizirali svi aspekti onoga što vanjska migracijska politika EU-a znači u praksi, kako njezine pozitivne tako i njezine negativne i namjeravane i nenamjeravane posljedice. Zbog složenosti polja politike – u smislu aktera, instrumenata i interakcije politike – buduća bi istraživanja trebala imati pragmatičan pristup i oslanjati se na različite istraživačke tradicije.¹³ Razjasniti sve elemente identificirane u prethodno spomenutom članku čini se velikim izazovom za vanjsku migracijsku politiku EU-a u cjelini. Primjena postojećih istraživanja i usvajanje specifičnih vremenskih okvira je najodrživiji i najpragmatičniji pristup. Izazovi i neželjene posljedice koje proizlaze iz višerazinskog upravljanja vanjskom migracijskom politikom EU-a stoga se ne bi smjeli smatrati svojstvenima EU-u i njezinom načinu vođenja vanjskih odnosa, već simptomatičnima za

¹² Burlyuk, O. (2017.) „The ‘oops!’ of EU engagement abroad: analysing unintended consequences of EU external action.“, 1009–1025.

¹³ Friedrichs, J. i Kratochwil, F. (2009.) „On Acting and Knowing: How Pragmatism Can Advance International Relations Research and Methodology.“, 701–731.

dinamiku migracijske politike u razvijenim zemljama općenito.¹⁴ Stoga, nije iznenađujuće, da novi politički instrumenti uvedeni odgovorom na migracijsku krizu, kao što je Okvir partnerstva za migracije pokazuju istu sklonost neželjenim posljedicama. Collett i Ahad tvrde da „kratkovidnost“ Okvira partnerstva za migracije, na jedinstveni cilj – upravljanje migracijama – dovodi u opasnost smanjenje prioriteta drugih kritičnih izazova, kao što su slabo upravljanje i širi sigurnosni izazovi.¹⁵ Takav pristup mogao bi potkopati stabilnost u ključnim regijama i, zauzvrat, uzrokovati veće migracijske pritiske.

1.2. Analiza svjetskih migrantskih tokova

Podaci o migracijskim tokovima bilježe broj migranata koji ulaze i izlaze (priljev i odljev) iz zemlje tijekom određenog razdoblja, kao što je jedna godina. Podaci o migracijskim tokovima ključni su za razumijevanje globalnih migracijskih obrazaca i kako različiti čimbenici i politike u zemljama podrijetla i odredišta mogu biti povezani s tokovima. Međutim, za razliku od podataka o migracijskim zalihama, procjene o migracijskim priljevima i odljevima prema zemlji podrijetla i odredišta nisu dostupne na globalnoj razini. Trenutačno samo 45 zemalja prijavljuje Ujedinjenim narodima podatke o migracijskim tokovima. Podaci o migracijskim tokovima o migrantima koji ulaze i izlaze tijekom određenog vremenskog razdoblja (obično jedne godine) često se miješaju s podacima o migracijskom stanju koji obuhvaća sve migrante koji borave u zemlji u određenom trenutku.¹⁶ Zbog nedostatka usporedivih podataka u mnogim regijama u svijetu, teško je opisati globalne trendove migracijskih tokova. Godišnji, usporedivi podaci o migracijskim tokovima uglavnom su ograničeni na zemlje u Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). U 2016. godini ukupan broj stalnih ulazaka u zemlje OECD-a približavao se 5 milijuna. Nakon snažnog porasta na prijelazu stoljeća i vrhunca 2007. godine, stalni priljevi u zemljama OECD-a oštro su pali 2008. i 2009. kao odgovor na globalnu financijsku krizu. Od 2011. migracijski tokovi porasli su za gotovo 25%, s 4 milijuna na gotovo 5 milijuna. Ovo povećanje uvelike je posljedica humanitarne migracije u Europu. Nakon pada zabilježenog 2017. ponajviše zbog pada broja humanitarnih migranata, migracijski tokovi prema zemljama OECD-a ponovno su počeli rasti 2018. i iznosili su oko 5,3 milijuna novih stalnih imigranata.¹⁷ Globalne procjene temeljene na podacima popisa stanovništva sugeriraju

¹⁴ Friedrichs, J. and Kratochwil, F. 2009. „On Acting and Knowing: How Pragmatism Can Advance International Relations Research and Methodology.“, 701–731.

¹⁵ Collett, E. and Ahad, A. „2017. EU Migration Partnerships: A Work in Progress.“, 42-43.

¹⁶ United Nations Statistics Division (2013), Implementation of United Nations recommendations for population census topics in the 2000 round, 567-579.

¹⁷ OECD (2022), International Migration Outlook 2022, OECD Publishing

da je 0,5 posto – ili otprilike 37 milijuna ljudi – napustilo svoju domovinu kako bi živjeli u drugoj zemlji između 2010. i 2015.¹⁸

Statistički podaci o migracijskim tokovima temelje se na različitim izvorima podataka ovisno o državi. Države mogu izračunati migracijske tokove na temelju informacija iz administrativnih izvora, kao što su podaci dobiveni iz izdavanja privremenih ili stalnih boravišnih dozvola i registara stanovništva, ili mogu koristiti podatke uzorka istraživanja. Neke zemlje dostavljaju podatke o godišnjim tokovima Odjelu za statistiku UN-a koji prikuplja migracijsku statistiku, uključujući migracijske tokove, iz zemalja putem sustava prikupljanja podataka „Demografskog godišnjaka“ (*Demographic Yearbook*). Neke zemlje podatke dostavljaju i OECD-u ili Statističkom uredu Europske unije (Eurostat). Podaci OECD-a o stalnim migracijskim priljevima omogućuju razlikovanje različitih vrsta migracijskih tokova uključujući radnu, obiteljsku i humanitarnu migraciju. Međutim, broj zemalja koje prijavljuju podatke o protoku je ograničen i podaci često nisu usklađeni.

UN-ov Odjel za ekonomska i socijalna pitanja (UN DESA) prikupio je podatke o tokovima međunarodnih migranata u i iz odabranih zemalja od 2005. Najnovija revizija iz 2015. sadržavala je podatke iz 45 zemalja koje su prikupile te podatke (samo 43 o emigracijama) – stalan porast u usporedbi s 15 zemalja u 2005. i 29 zemalja u 2008. Eurostat pruža podatke o tokovima razvrstane prema dobi i spolu, pokrivajući EU-28, Island, Lihtenštajn, Norvešku i Švicarsku. Uz to, UN daje statistiku o međunarodnim putovanjima i migracijama putem svog „Demografskog godišnjaka“. Ovi migracijski tokovi raščlanjeni su prema razlogu prijema, svrsi boravka ili odlaska u inozemstvo, dobi i spolu. Raymer i sur. (2013)¹⁹ također daju procjene bilateralnih migracijskih tokova prema spolu i dobi za europske zemlje. Također su procijenili bilateralne neto migracijske tokove specifične za dob i spol (razlika između migracijskih priljeva i odljeva) do 2000. godine.

S obzirom na nedostatak podataka o protoku na globalnoj razini, prethodno spomenuti istraživači su razvili vlastite procjene (bilateralnih) globalnih migracijskih tokova na temelju petogodišnjih intervala. Ove se procjene temelje na statistici UN-a o promjenama broja migranata tijekom vremena. Statistički podaci o bilateralnim migracijskim tokovima također su dostupni iz baze podataka DEMIG *Country-to-Country* (C2C) Sveučilišta u Oxfordu koja sadrži podatke o bilateralnim migracijskim tokovima za 34 zemlje i do 236 zemalja za razdoblje

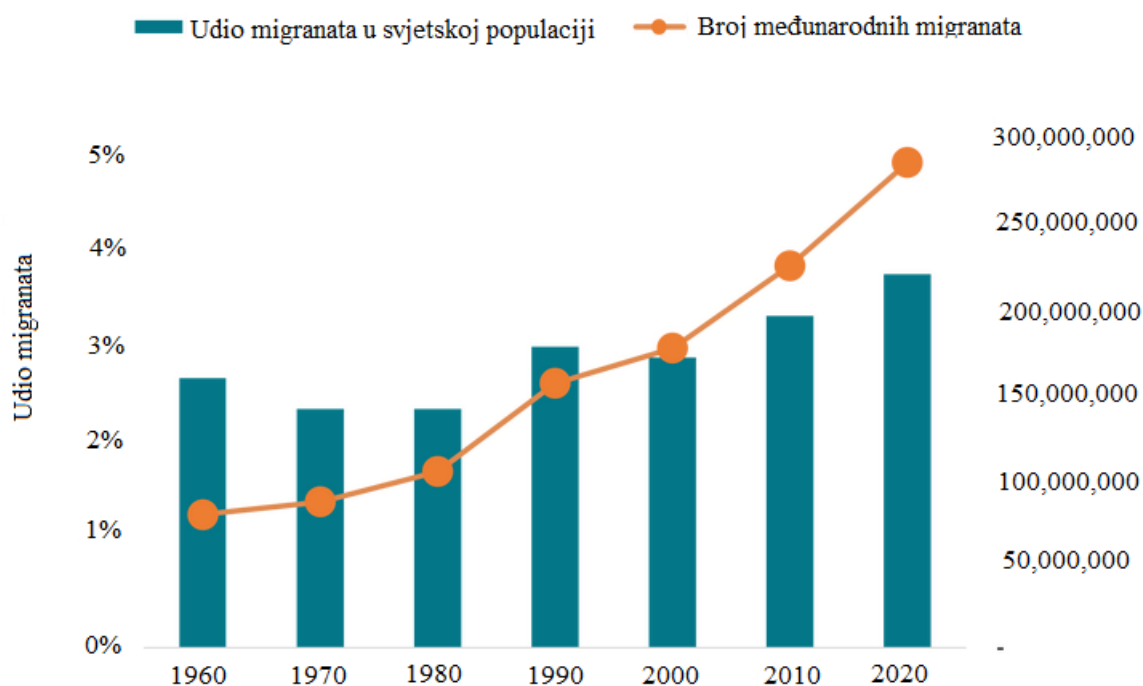
¹⁸ Abel, G. J. (2018). „Estimates of Global Bilateral Migration Flows by Gender between 1960 and 2015.“, 809–852.

¹⁹ Raymer, J., Wiśniowski, A., Forster, J. J., Smith, P. W., & Bijak, J. (2013). „Integrated modeling of European migration.“, 801-819.

1946.-2011. Baza podataka također pruža raščlambe po spolovima gdje su dostupne i povijesne analize.

Matrica praćenja raseljavanja (eng. *Displacement Tracking Matrix, DTM*) Međunarodne organizacije za migracije je sustav za praćenje i nadziranje raseljavanja i mobilnosti stanovništva. Ova matrica prikuplja podatke o migracijskim tokovima putem komponente praćenja protoka u više od 30 zemalja. Nadziranjem tokova putem DTM-a procjenjuju se područja visoke mobilnosti, često na ključnim ulaznim, izlaznim i tranzitnim lokacijama. Aktivnosti praćenja protoka imaju za cilj izvođenje kvantitativnih procjena protoka pojedinaca kroz određene lokacije i prikupljanje informacija o profilima, namjerama i potrebama ljudi koji se kreću. Alati koji se koriste u okviru ove komponente uključuju osnovne procjene na nacionalnoj i lokalnoj razini, registre praćenja protoka i detaljna istraživanja.

U nastavku prikazan je procijenjen broj i udio globalnih migranata u razdoblju od 1960. do 2022. godine.

Slika 4. Kretanje globalnih migracijskih tokova
Izvor: MPI (*Migration Policy Institute*), 2022.

Grafikon prikazuje kretanje globalnih migracija u razdoblju 1960.-2022. godine. Iz grafikona je vidljiv blagi porast broja međunarodnih migranata od početka promatranog razdoblja pa sve do 1990. godine, kada je zabilježen naglo povećanje ovoga iznosa. Broj ljudi diljem svijeta koji žive izvan svojih matičnih zemalja od 2020. godine bio je na povijesnom vrhuncu. Gotovo četverostruko u odnosu na 1960. godinu kada je ta populacija iznosila 77,1

milijun. Samo u posljednjem desetljeću, gotovo 60 milijuna više ljudi postali su međunarodni migranti. Velik dio ovog povećanja potaknut je radnom ili obiteljskom migracijom.

Zanimljivo je i promatrati udio migranata u svjetskoj populaciji. Ova varijabla ima puno staloženiji stupanj rasta. U razdoblju od 1960. do 1980. godine taj se udio smanjuje za manje od jednog postotnog boda, ali od 1990., s porastom broja međunarodnih migranata i on raste. Naravno, ne raste jednakim tempom kao i broj međunarodnih migranata, ali ta razlika u porastu može se pripisati porastu broja stanovništva na globalnoj razini. Porast lokalnog stanovništva znači smanjenje udjela migrantskog stanovništva, upravo zato se u 10 godina, od 1990. do 2000. godine bilježi blagi pad udjela. Na kraju promatranog razdoblja vidljivo je da međunarodnih migranata ima gotovo 300 milijuna, a njihov udio u svjetskoj populaciji penje se prema 4%.

1.3. Utjecaj gig ekonomije na integraciju migranata

Globalizacija, tehnološki napredak i promjene u normama i vrijednostima mijenjaju sliku globalne ekonomije. Jedan od najvećih trendova u prošlom desetljeću bio je uspon *gig* ekonomije ili „ekonomije platforme“. Ovakva vrsta ekonomije karakterizirana je povremenim zapošljavanjem temeljenom na zadacima kojima se pristupa putem web stranica i aplikacija, od kojih su najpoznatije *Uber* i *Task Rabbit*. Iako čini samo mali dio širih fleksibilnih ugovora o radu među koje su uključeni i tzv. *freelanceri*, ugovori o nultom radnom vremenu i rad po potrebi rad na platformi izaziva zabrinutost zbog pada radnih standarda i rastuće nejednakosti. Osobito za migrante i izbjeglice, veliki poslovi mogu biti dvosjekli mač, istovremeno nudeći brzi put do financijske samostalnosti, ali sa sobom noseći rizike nestabilnih prihoda, ograničene obuke i društvene izolacije, što bi sve moglo omesti proces integracije migranata. Malo je poznato o načinu rada *gig* ekonomije te na koje točno načine sprječava integraciju migranata, djelomično zbog poteškoća u mjerenju takve vrste ekonomije. U Sjedinjenim Američkim Državama, trenutno zemlji s najbrojnijim podacima na ovu temu, mnogo je preplićućih podataka. *2017 Contingent Workers Supplement (CWS)*, službena nacionalna anketa koja je obuhvatila oko 60 000 kućanstava 2017. godine, pokazala je da je 1% američke radne snage angažirano na poslu koji se dobiva putem web stranica ili mobilnih aplikacija, dok druge procjene idu čak do 8%.²⁰

U Europi, gdje su podaci ograničeniji, procjene također jako variraju. Istraživanje COLLEEM je dosad najznačajniji pokušaj mjerenja pružanja usluga putem platformi diljem EU te prognozira da udio radnika koji su ikada obavljali posao na online platformi u Njemačkoj

²⁰ U.S. Bureau of Labor Statistics, *Kontingentni i alternativni aranžmani zapošljavanja*

iznosi 12%, dok istraživanje koje je naručila njemačka vlada iznosi manje od 8%.²¹ Velik dio ove varijacije jednostavno dolazi iz različitih definicija *gig* ekonomije. Na primjer, pojam ponekad opisuje bilo koju vrstu rada neovisne i kratkoročne prirode, a ne samo rad temeljen na platformi ili aplikaciji. Bolje razumijevanje *gig* ekonomije moglo bi pomoći vladama da prilagode zakonodavstvo o porezima i socijalnom osiguranju te preispitaju obrazovne sustave. Kako god, kreatori integracijske politike također bi to trebali uzeti u obzir. *Gig* način rada mogao bi ublažiti neke od najtvrdoglavijih prepreka s kojima se imigranti i izbjeglice suočavaju na tržištima rada u zemlji domaćinu u Europi i drugdje. Na primjer, u mjestima poput Pariza, gdje druga generacija imigranata doživljava diskriminaciju poslodavaca, vožnja *Uberom* može biti ulaznica za financijsku neovisnost. Za izbjeglice koje su poslone u ruralna područja Skandinavije, gdje ima mnogo smještaja, ali je malo poslova, internetske platforme mogle bi pružiti vrijedan spas.²² Ali takvi bi poslovi mogli jednako pogoršati postojeće izazove, ako pridošlice budu bačene u društveno izolirani posao gdje se bore spojiti kraj s krajem, a uz to štedjeti za mirovinu.

U izvješću Portala podataka o migraciji, istražena su četiri različita scenarija za buduću integraciju useljenika, u rasponu od strašnog (polarizacija) do onog koji daje više nade (poduzetništvo).²³ U najgorem slučaju, *gig* ekonomija mogla bi gurnuti migrante dalje na rubove gospodarstava i društava. Na taj način lišeni su radnih prava i socijalne zaštite, nesposobni steći više vještina i isključeni iz društvenog kapitala. U najboljem slučaju, *gig* ekonomija mogla bi pomoći migrantima koji se bore zakoračiti u visoko regulirani svijet tradicionalnog zapošljavanja, istovremeno im dopuštajući da se povežu s transnacionalnom bazom klijenata, pod uvjetom da posjeduju potrebne digitalne i poduzetničke vještine.

Dokazi o sudjelovanju imigranata u *gig* ekonomiji su oskudni, jer većina relevantnih izvješća ne analizira vlastite podatke prema pokazateljima povezanim s migracijom. No to bi se uskoro moglo promijeniti, osobito ako službena statistika radne snage postane bolja u mapiranju novih načina rada, kako *online* tako i *offline*. Neke zemlje ostvaruju napredak, npr. u Sjedinjenim Američkim Državama CWS (*Church World Service*) 2017. prvi je put uključio pitanja o radu posredstvom internetskih platformi. Budući da se u anketi također postavljaju pitanja o zemlji rođenja, statusu državljanstva i vremenu provedenom u SAD-u, trebalo bi omogućiti dublje

²¹ Pesole, A., Urzi Brancati, M.C., Fernandez Macias, E., Biagi, F. and Gonzalez Vazquez, I., „Platform Workers in Europe Evidence from the COLLEEM Survey“, 111-115.

²² McKinsey Global Institute's "Independent Work" reports that 4 percent of the workforce used online platforms, including some capital platforms, in the past year., 72-84.

²³ Benton, M. i Patuzzi, L. (2018.) „Jobs in 2028: How Will Changing Labour Markets Affect Immigrant Integration In Europe?“, 2-5.

analize migranata u *gig* ekonomiji, kao i o njihovim profilima, iskustvima i putovima. EU i njezine države članice mogle bi slijediti primjer i prilagoditi službena istraživanja velikih razmjera za prikupljanje podataka o fluidnijim oblicima rada. To bi dalo važan kontekst trenutnom nalazu da su migranti prezastupljeni u privremenom zapošljavanju i zapošljavanju na nepuno radno vrijeme. U međuvremenu, istraživački projekti pokazuju sve veći interes za razumijevanje ranjivosti migranata pri transformaciji tržišta rada, kao i mogućih protumjera. Nedavna europska studija pokazala je da je oko tri puta vjerojatnije da će migranti iz zemalja izvan EU raditi na poslovima s visokim potencijalom automatizacije nego domaći, ali da više razine obrazovanja znatno umanjuju tu vjerojatnost.²⁴

1.4. Analiza svjetskih percepcija migranata

U ovom poglavlju analizirane su percepcije migranata u nekoliko država kao temelj za istraživanje provedeno na stanovnicima grada Rijeke. Cilj ovoga poglavlja je usporediti razinu tolerancije koju stanovništvo na određenom području posjeduje prema migrantima s razinom tolerancije na riječkom području. Sljedeća tablica shematski prikazuje najčešće percepcije triju analiziranih područja.

Tablica 1. Percepcije o migrantima na području Njemačke, Čilea i Azije

Područje	Pozitivne percepcije	Negativne percepcije
Njemačka	Pristanak na davanje azila: ratnim izbjeglicama, aktivistima za ljudska prava, kršćanima	Manjak spremnosti za prihvata: aktivista za sindikalne aktivnosti, etničkih manjima, homoseksualaca, muslimana
Čile	Radni kapital, produbljeno razumijevanje o kulturama	Ksenofobija, povećanje vjerojatnosti pandemije, povećanje razine kriminala
Azija	/	Povećanje razine kriminala, prijetnja kulturnoj baštini

Izvor: obrada autora

²⁴ Biagi, F., Grubanov-Boskovic, S., Natale, F., Sebastian, R. (2018.) „Migrant workers and the digital transformation in the EU“, 86-90.

Prva analizirana država je Njemačka. Većina Nijemaca smatra da bi osobe koje su zaštićene Konvencijom o izbjeglicama iz 1951. trebale biti primljene u Njemačku. Iako je potpora stanovništva relativno visoka i iznosi 63% i obuhvaća sve razloge progona, znatno je niža nego u slučaju izbjeglica koje bježe od rata i građanskog rata. Otprilike svaki peti ispitanik (u usporedbi sa svakim desetim u slučaju ratnih izbjeglica) protivi se primanju progonjenih osoba u Njemačkoj prema Konvenciji o izbjeglicama iz 1951. godine. Nadalje, ispitanici očitito ne smatraju sve razloge za traženje azila navedene u Konvenciji jednako legitimnima. Što se tiče političkog progona u najširem smislu, na primjer, progon kao posljedicu uključenosti u aktivnosti ljudskih prava 74% ispitanika vidi kao legitiman razlog za dobivanje azila u Njemačkoj, u usporedbi s progonom zbog sindikalne aktivnosti koji nailazi na odobravanje samo 49% ispitanika. Slične razlike vidljive su pri promatranju progona pojedinaca koji pripadaju određenim manjinskim skupinama. Dok je gotovo tri četvrtine ispitanika za davanje prava na boravak progonjenim kršćanima, ta je brojka daleko manja kod progonjenih etničkih manjina, homoseksualaca, a posebice progonjenih muslimana. Posebno su upečatljive razlike u pogledu vjere. U tom kontekstu, očitito igra ulogu činjenica da oko polovica svih ispitanika smatra da izbjeglice predstavljaju prijatnu njemačkom kulturnom životu i temeljnim vrijednostima. Ova prijatna prvenstveno je usmjerena na muslimanske izbjeglice. Ispitanici koji vjeruju da izbjeglice uglavnom potkopavaju, a ne obogaćuju kulturni život i temeljne vrijednosti Njemačke, imaju tendenciju da se protive primanju progonjenih muslimana. Nasuprot tome, korelacija s protivljenjem primanju progonjenih kršćana u Njemačku znatno je niža.²⁵

Sljedeća analizirana država je Čile. U Čileu prisutan je rastući konsenzus da prikaz migranata u masovnim medijima širi i jača predrasude i negativne stavove prema ovoj skupini. To je zbog učinka niza negativnih okvira na percepciju, znanje, stavove ili čak emocije publike. Rani nalazi ukazivali su na to da publika nije mogla prepoznati stvarnost u složenosti medija, stoga pokušavaju zaključiti o uzročnim odnosima iz osjetilnih informacija. Ovi okviri tumačenja uključuju pravila za obradu stvarnosti i daju smjernice za buduće dekodiranje i ponašanje. Oni također pružaju strukturu interpretacije koja, nakon što se nauči, smanjuje složenost procesa razumijevanja i može se primijeniti u razradi poruka koje se dijele u društvenoj interakciji. Postavljanje agende predviđa visok stupanj konvergencije između agendi različitih informativnih medija i javne agende, posebno u pogledu važnosti specifičnih pitanja, političkih osoba i drugih predmeta pozornosti te prisutnosti atributa koji su dodijeljeni

²⁵ DIW (*Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung*) Berlin

navedenim objektima. Drugim riječima, iz perspektive teorije postavljanja agende, mediji pomažu javnom mnijenju saznati nešto o nekom pitanju i odredi važnost koju će mu pridati. Elementi koje mediji često ističu postaju elementi na koje se javna rasprava fokusira. Dok se medijska agenda mjeri na temelju istaknutosti koju pridaju određenim temama u svojim vijestima, javna agenda definirana je kao ona pitanja od javnog interesa koja ljudi procjenjuju kao najvažnija i obično se operacionalizira na temelju sljedećeg pitanja: „Što mislite koji je najvažniji problem s kojim se naša zemlja danas suočava?“²⁶

Posljednje analizirano područje obuhvaća Azijski kontinent. Jedan od najčešćih strahova o migrantima na ovom području je njihov kriminal. To može biti uzrok ili posljedica toga da se migracija tretira kao pitanje nacionalne sigurnosti, a ne kao pitanje rada ili ekonomska pitanja. Istraživanje Međunarodne organizacije za rad (*International Labour Organization, ILO*) pokazalo je da približno 80% ispitanika u Tajlandu i Maleziji smatra da migranti čine velik broj zločina, u usporedbi s 52% u Singapuru i 57% u Južnoj Koreji.²⁷ Malo je dokaza koji podupiru tvrdnju da su migranti više vjerojatni počiniti zločine od ostatka stanovništva. Na primjer, policijska statistika objavljena u Singapuru 2008. pokazuje da je stopa uhićenja za nositelje radne dozvole u 2007. bila navodno 227 na 100 000 ljudi, u usporedbi s 435 na 100 000 za stanovnike Singapura. U tajlandskoj pokrajini Tak, analiza učestalosti različitih zločina između 1998. i 2001. pokazala je da je manja vjerojatnost da će migranti počiniti zločine nego domaće stanovništvo. Još jedna rasprostranjena zabrinutost u društvima domaćinima diljem svijeta je utjecaj migranata na kulturu i baštinu. Iako Malezija i Singapur imaju multikulturalno stanovništvo, 75 i 58% ispitanika u istraživanju ILO-a smatra da migranti prijete kulturi i baštini zemlje.²⁸ Gotovo polovica ispitanika u Tajlandu i četvrtina ispitanika u Koreji osjećala se isto, ali tamo migranti čine puno manji udio stanovništva. Ove brige mogu pridonijeti razvoju politika koje migrante smještaju dalje od lokalnih središta naseljenosti. Njihovu mobilnost također ometaju eksplicitne politike kojima se ograničava njihovo kretanje (npr. nemogućnost migranata da dobiju vozačku dozvolu) ili uznemiravanje od strane vlasti ako napuste svoja radna mjesta ili zajednice.

²⁶ Scherman A, Etchegaray N, Pavez I, Grassau D. „The Influence of Media Coverage on the Negative Perception of Migrants in Chile.“, 242-253.

²⁷ ILO. (2011). „Employment and working conditions of migrant workers in Malaysia: TRIANGLE baseline survey. Bangkok: International Labour Organization“, 476-492.

²⁸ Ajis, M. N. E., Keling, M. F., Othman, Z., & Shuib, M. S. (2014). „The dilemma of managing foreign workers in Malaysia: opportunities and challenges.“, 54-59.

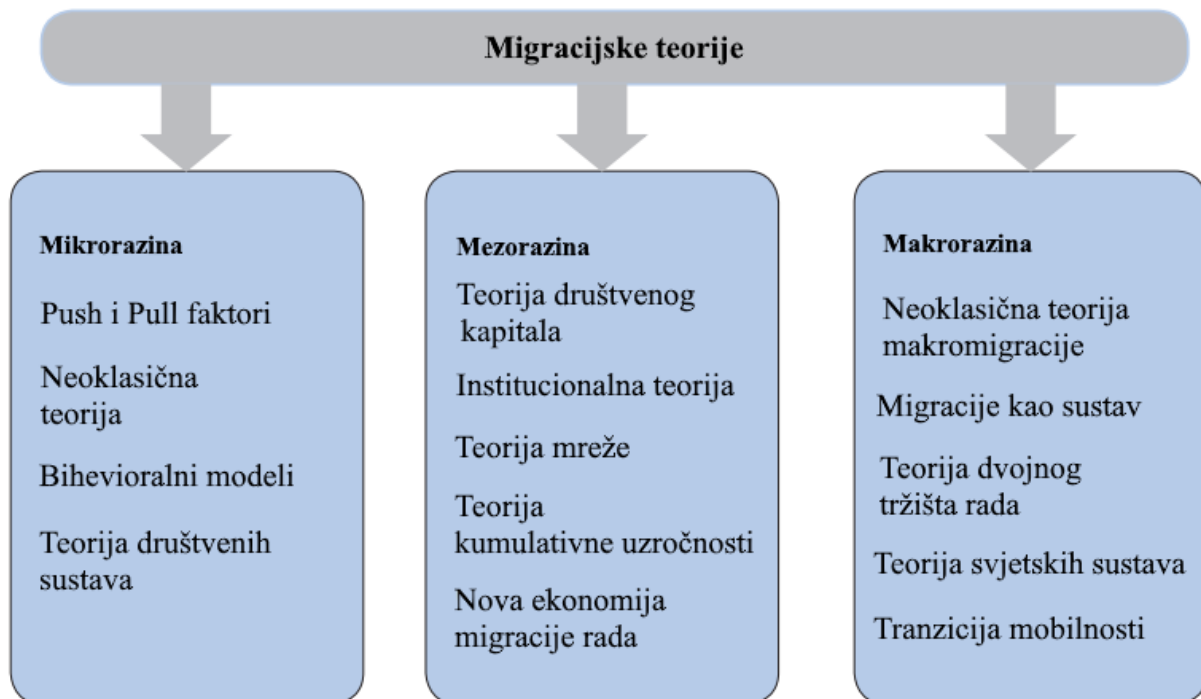
2. Dominantne teorije međunarodnih migracija

Kroz povijest proučavanja migracijskih tokova stvoreno je mnogo teorija temeljenih na uočenim uzročnicima migracija koji se pojavljuju u mnogim oblicima istaknutim ranije u radu. Ovo poglavlje služi kako bi na jednome mjestu bilo prikupljeno nekoliko dominantnih teorija, svaka od kojih posjeduje praktičan primjer na području europskog kontinenta. Teorije su prikupljene iz raznih izvora, a sve su navedene kroz citate ili ilustracije te su zabilježene u popisu literature.

2.1. Analize migracija temeljene na razini

Jedna od glavnih teorija migracija dolazi iz 1997. godine kada Hammar, Brochmann, Tamas i Faist pokušavaju klasificirati teorije korištenjem razina migracije. Prema Hammaru i suradnicima i Faistu, migracijske teorije podijeljene su u tri glavne kategorije mikrorazina, makrorazina i mezorazina migracije.²⁹ Teorije na mikrorazini razmatraju odluke o migraciji iz perspektive pojedinca, odnosno njegovih želja i očekivanja. Teorije na makrorazini razmatraju odluke o migraciji s agregatnog gledišta, odnosno ekonomske strukture zemlje. Mezorazina je mjesto gdje se odluke o migraciji nalaze između dvije prethodne teorije, tj. obiteljskih veza, društvenih mreža, vršnjačkih grupa i izoliranih manjinskih zajednica. Spomenuta podjela vidljiva je na sljedećoj ilustraciji.

²⁹ Faist, T., & Faist, T.: „The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces.“, 81-90.

Slika 5. Migracijske teorije temeljene na razini

Izvor: Wickramasinghe, A. A. I. N., and Wijitapure Wimalaratana. „*International migration and migration theories.*“, Social Affairs 1.5, 13-32., 2016.

Podjela teorija migracija prema razini ključna je za razumijevanje opsega svake teorije. Podjela također ima svrhu pri utvrđivanju migracijskih pojava na određenom geografskom prostoru. Organizacija ili država koja želi utvrditi vrstu migracija s kojom se suočava treba prvo ustanoviti koji je opseg migracije, mikrorazina, mezorazina ili makrorazina te sukladno tome može provoditi daljnje promjene.

2.1.1. Migracije na mikrorazini

Na mikrorazini autori prvenstveno prepoznaju tzv. *push & pull* faktore, *push* faktori potiču ljude da napuste mjesta porijekla i nasele se negdje drugdje, dok *pull* faktori privlače migrante u nova područja. Na primjer, visoka nezaposlenost čest je uzrok odlaska iz domicila, dok je obilje radnih mjesta učinkovit čimbenik privlačenja. Najstarija i najpoznatija teorija međunarodne migracije je neoklasična teorija. Objašnjava utjecaj migracije radne snage na ekonomski razvoj. Prema ovoj teoriji i njezinim proširenjima, uzrok međunarodne migracije je zemljopisna neravnoteža između potražnje i ponude rada. U regijama u kojima je ponuda rada elastična, ali je rad plaćen niskim plaćama i njihova je granična produktivnost niska, radnici teže migriraju u zemlje s visokim plaćama.³⁰ Kao rezultat ovog trenda, stvaranje inozemnih

³⁰ Massey, Douglas S., et al. "Theories of international migration: A review and appraisal.", 431-466.

novčanih doznaka postalo je snažan poticaj zemljama iz kojih se radna snaga šalje da potaknu iseljavanje. Osim toga, migracija pridonosi gospodarstvu zemlje primateljice radne snage potičući proizvodnju, a zemlja primateljica doznaka idealno bi mogla smanjiti nejednakost u dohotku i razlike u plaćama. Međutim, temeljna ideja iza ove teorije jest da bi ukidanje razlika u plaćama zaustavilo kretanje radne snage i da bi migracija radne snage dosegla svoj minimum. Autori Harris i Todaro ukazali su na činjenice koje idu u prilog ovom argumentu.³¹ Naglašavaju da na odluku o emigraciji uvelike utječu prilike za posao dostupne migrantu u početnoj fazi i očekivane razlike u prihodima. Još jedna glavna pretpostavka iznesena prema neoklasičnom objašnjenju je da se međunarodni tok radne snage primarno događa na tržištima rada i da druga tržišta nemaju ključnu ulogu u pogledu međunarodne migracije.³² Kada se ove pretpostavke uzmu u obzir, moglo bi se tvrditi da je neoklasični pristup optimističan u pogledu utjecaja migracije na zemlje koje šalju radnu snagu zbog visokih očekivanja smanjenja siromaštva, nezaposlenosti i prenaseljenosti. Nadalje, Massey potiče pretpostavku neoklasične perspektive prema kojoj se imigrant ne bi vratio u domovinu sve dok ima koristi od plaća, obrazovanja i prestiža u zemlji domaćinu. To bi obično dovelo do smanjenja plaća nekvalificirane radne snage u zemlji domaćinu zbog migracije, a tamošnji proizvođači bi zapošljavali više nekvalificirane radne snage nego kvalificirane radne snage. S druge strane, Massey ističe da takva pojava ovisi o opsegu migracije i propisima o minimalnoj plaći. Prema empirijskim dokazima, nema mnogo dokaza da postoji značajan pad lokalne zaposlenosti zajedno sa značajnim smanjenjem plaća kao rezultat migracije. Ljudski kapital migranata je odlučujući čimbenik koji pridonosi rastu migranata. Nadalje, na mikrorazini autori ističu bihevioralne modele i teoriju društvenih sustava kao dominantne teorije.

2.1.2. Migracije na mezorazini

Na mezorazini prisutne su četiri teorije i nova ekonomija migracije rada. Teorija društvenog kapitala (eng. *Social capital theory*) tvrdi da su društveni odnosi resursi koji mogu dovesti do razvoja i akumulacije ljudskog kapitala. Na primjer, stabilno obiteljsko okruženje može podržati postignuća u obrazovanju i podržati razvoj visoko cijenjenih vještina. Institucionalna teorija razmatra procese kojima se strukture, uključujući sheme, pravila, norme i rutine, uspostavljaju kao autoritativne smjernice za društveno ponašanje. Različite komponente

³¹ Harris, J. R., i Todaro, M. P. (1970.) „Migration, unemployment and development: a two-sector analysis.“, 126.-142.

³² Massey, Douglas S., et al. "Theories of international migration: A review and appraisal.", 431.-466., op.cit.

institucionalne teorije objašnjavaju kako se ti elementi stvaraju, šire, usvajaju i prilagođavaju u prostoru i vremenu te kako propadaju kroz manjak korištenja. Institucionalna teorija (eng. *Institutional theory*), primijenjena na poslovne organizacije, pristup je razumijevanju organizacija i praksi upravljanja kao proizvoda društvenih, a ne ekonomskih pritisaka. Usvajanje i zadržavanje mnogih organizacijskih praksi često više ovisi o društvenim pritiscima za usklađenošću i legitimitetom nego o tehničkim pritiscima za ekonomski učinak. Društveni pritisci mogu uključivati etiku, aktivnosti vršnjaka, društvene norme itd. Teorija mreže (eng. *Network theory*) uključuje proučavanje načina na koji elementi u mreži međusobno djeluju. Teorija kumulativne uzročnosti (eng. *Cumulative causation theory*) odnosi se na promjenu čimbenika koja napreduje ciklički i kumulativno kroz recipročno jačanje čimbenika.³³

2.1.3. Migracije na makrorazini

Na makrorazini primarno je istaknuta neoklasična teorija makromigracije koja tvrdi da su međunarodne migracije uzrokovane razlikama u razinama plaća između zemalja i tržišta rada. Kad bi se razlike u plaćama eliminirale, migracija radne snage bi prema ovoj teoriji prestala.

Kao važna teorija istaknuto je i dvojno tržište rada. Početkom 1970-ih, američki ekonomisti dali su ključno zapažanje o tome kako je nacionalno gospodarstvo strukturirano. Primijetili su da, dok se primarni sektor uglavnom sastoji od obrazovanih muškaraca iz sličnih sredina, sekundarni sektor se uglavnom sastoji od žena, radnika migranata i onih koji ili brzo odlaze ili se mogu brzo zamijeniti. Tu su segregaciju tržišta rada istraživači nazvali „dvojnim tržištem rada“. Danas još uvijek postoji segregacija prema dvojnoj teoriji tržišta rada. Dok diskriminacija prema rasi, spolu i vjeri možda nije tako primjetna kao prije pedeset godina, primarni sektor i dalje se većinski sastoji od visoko obrazovanih profesionalaca domaćeg porijekla, dok se sekundarni sektor sastoji od manje obrazovanih, migranata i osiromašenih pojedinaca.

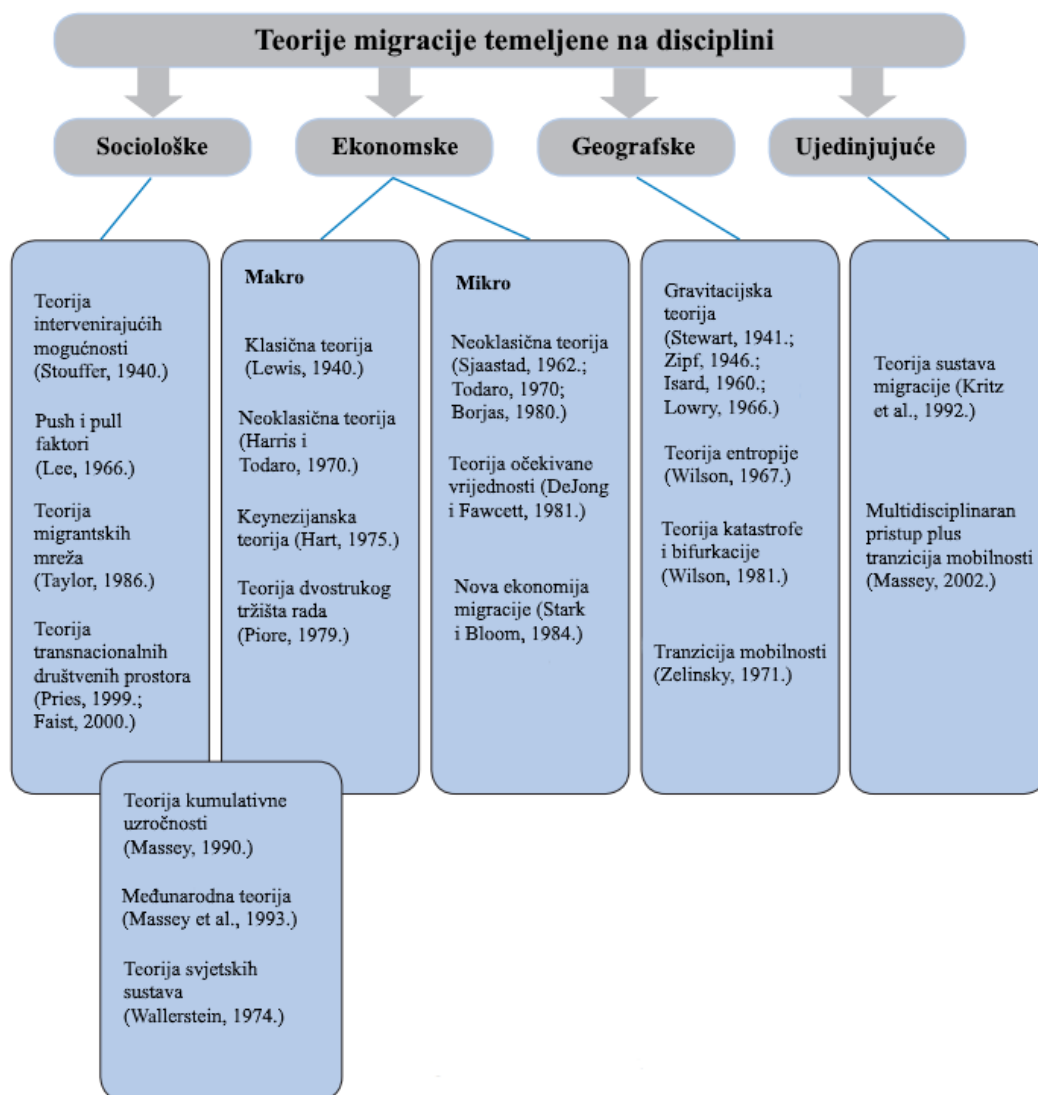
Ovdje je također prisutna i teorija svjetskih sustava (također poznata kao analiza svjetskih sustava ili perspektiva svjetskih sustava). Ova teorija pruža multidisciplinarni pristup svjetskoj povijesti i društvenim promjenama koji naglašava svjetski sustav (umjesto država) kao primarnu (ali ne i isključivu) jedinicu društvene analize. Svjetski sustav odnosi se na međuregionalnu i transnacionalnu podjelu rada koja dijeli svijet na središnje zemlje,

³³ Wickramasinghe, A. A. I. N., and Wijitapure Wimalaratana. „International migration and migration theories.“, 13-32.

poluperiferne zemlje i periferne zemlje. Središnje zemlje usredotočene su na kapitalno intenzivnu proizvodnju koja zahtijeva više obrazovanja, a ostatak svijeta na proizvodnju koja zahtijeva manje obrazovanja, radno intenzivnu proizvodnju i vađenje sirovina. To stalno pojačava dominaciju središnjih zemalja. Unatoč tome, sustav ima dinamička svojstva, djelomično kao rezultat revolucija u prometnoj tehnologiji. Ova struktura je objedinjena podjelom rada. Na neko vrijeme određene zemlje postaju svjetski hegemoni; tijekom posljednjih nekoliko stoljeća, kako se svjetski sustav geografski širio i ekonomski intenzivirao, ovaj je status prešao iz Nizozemske u Ujedinjeno Kraljevstvo i, konačno, u Sjedinjene Američke Države.

2.2. Analize migracija temeljene na disciplini

Sljedeći model prikazuje teorije migracije temeljene na četiri razine disciplina sociološkoj, ekonomskoj, geografskoj te ujedinjujuće teorije.

Slika 6. Migracijske teorije temeljene na disciplini

Izvor: Wickramasinghe, A. A. I. N., and Wijitapure Wimalaratana. „*International migration and migration theories.*“, Social Affairs 1.5, 13-32., 2016.

Detaljnijim proučavanjem ovoga modela uočava se popis teorija migracija razvijenih od strane mnogih istraživača kroz dug niz godina. Teorije koje autori klasificiraju kao društvene su teorija intervenirajućih mogućnosti Stouffera iz 1940. godine, prethodno spomenuti *push & pull* faktori Leeja iz 1966. godine, teorija migrantskih mreža Taylora iz 1986. godine te transnacionalni društveni prostori Priesa iz 1999. godina i Faista iz 2000. godine.

Ekonomske teorije podijeljene su na makro i mikroekonomske. U makroekonomske modele ubrajaju se Lewisova klasična teorija iz 1940. godine, neoklasična teorija Harrisa i Todaroa iz 1970. godine koja objašnjava utjecaj migracije radne snage na gospodarski razvoj, Hartova Keynesijanska teorija iz 1975. godine te Pioreova teorija dvojne teorije tržišta rada iz 1979. godine. Makroekonomske i društvene teorije migracija povezane su u nekoliko teorija. Autori

ističu najznačajnije poput Masseyjeve teorije kumulativne uzročnosti iz 1990. te njegove Međunarodne teorije iz 1993. godine, kao i Wallersteinovu teoriju svjetskih sustava iz 1974. godine. Prva mikroekonomska teorija nadogradnja je na neoklasičnu teoriju u makroekonomskom pogledu, nastala je kao spoj triju istraživanja. Istraživanja Sjaastada 1962., Todaroa 1970. i Borjasa 1980. godine. Sljedeća je teorija očekivane vrijednosti koju su razvili DeJong i Fawcett 1981. godine, a posljednja teorija koju su 1984. skovali Stark i Bloom osvrće se na novu ekonomiju migracije.

Geografske teorije migracije primaran fokus postavljaju na posebne interakcije. Stoga, prva teorija proizašla s ovoga aspekta je teorija gravitacije koja se razvijala od 1941. do 1966. godine, a razvili su ju Stewart, Zipf, Isard te Lowry. Wilsonovu teoriju entropije iz 1967. autori također smatraju važnom za shvaćanje teorija migracije kao i njegovu teoriju katastrofe i bifurkacija iz 1981. godine te Zelinskyjevu tranziciju mobilnosti iz 1971. godine.

Ujedinjene teorije migracija, kako ih autori navode, sastoje se od teorije migracijskog sustava Kritza i suradnika iz 1992. godine te još jedne Masseyjeve teorije multidisciplinarnog pristupa spojenog s tranzicijom mobilnosti iz 2002. godine.

2.3. Globalizacija i migracije

Svjetski fenomen koji utječe na društvene, ekonomske i političke aspekte svakodnevnog života, globalizacija, povezuje svjetska gospodarstva putem trgovine, tokova kapitala, inovativnih mogućnosti i kulturnih veza. Također poboljšava financijsku i trgovinsku otvorenost i na taj način olakšava gospodarski rast i razvoj, međutim, posjeduje i utjecaj na okoliš kroz različite kanale. Emisije onečišćujućih tvari imaju daljnje štetne posljedice za globalne klimatske promjene i ekološku neravnotežu. Štoviše, učinci tih emisija mogu rezultirati nižim održivim gospodarskim rastom i razvojem kroz kanale koji usporavaju dobit. Globalizacija ima mnoge dimenzije, uključujući ekonomsku, društvenu i političku, a svaka može igrati vitalnu ulogu u povećanju ili smanjenju emisija ugljika. Budući da globalizacija međusobno povezuje gospodarstva kroz trgovinu, ulaganja i financijske aktivnosti, ekspanzija globalnih gospodarstava i povećanje globalnih financijskih aktivnosti rezultira većom potrošnjom energije, a time i povećanjem emisije ugljika. Društvena globalizacija povezuje ljude jer poboljšava protok informacija i kulturnu blizinu. Na primjer, društvena globalizacija omogućuje zemljama pristup informacijama. Poznavanje i primjena najboljih praksi pomaže u smanjenju potrošnje energije u proizvodnim procesima, a time može pomoći i u poboljšanju

kvalitete okoliša. Naravno, od zemalja uključenih u međunarodne ugovore očekuje se da će se baviti klimatskim promjenama i nastojat će se pridržavati globalnih ekoloških standarda.

Globalizacija kao fenomen predstavlja velike mogućnosti napretka za svaku državu i pojedinca uključenog u ovaj proces. Manje države te nerazvijene države kao i države u razvoju dobivaju priliku predstaviti se globalnom tržištu, na taj način povećati izvoz, izaći iz autarkije³⁴, razviti ekonomiju te povećati BDP. S druge strane, razvijene države mogu proširiti svoj utjecaj te tim putem unaprijediti manje razvijena društva svojim, već dobro razvijenim proizvodima i uslugama. Kada te već razvijene države dođu u posjed materijala i sirovina koje im prvenstveno nisu bile dostupne, te su države u mogućnosti razvijati tehnologiju i društvo unaprijed. Nadalje, uspostavom suradnje dviju država olakšavaju se migracijski procesi te su državljani jedne države slobodni prijeći u drugu državu kako bi nastavili svoj osobni razvoj. Kada se države otvore za strane državljane olakšava se i prijenos dobara. Multilateralni trgovinski pregovori omogućuju više većih ulaganja koja zauzvrat rezultiraju povećanjem životnog standarda i unaprjeđuju društvo. Bitno je spomenuti kako uvoz ne smanjuje zaposlenost. Ako jedna država ograničava drugoj da prodaje robu, istovremeno ograničava i sposobnost te druge države da kupuje od nje same. Stoga, reduciranje uvoza reducira izvoz.

Razvitkom država koje prije nisu bile na istom stupnju razvijenosti, utjecaj prerazvijenih zemalja slabi. Na primjer, zapadne zemlje koje su dugi niz godina predvodile svijet što se tiče ekonomskih, društvenih, tehnoloških i političkih napredaka sporije se razvijaju od država u razvoju te se jednakost između tih društava i ekonomija polako stabilizira, prethodno spomenuti ekonomski jaz se smanjuje. Nastupom više konkurenata na tržište motivira se postojeće korporacije da inoviraju te optimiziraju proizvodnju. Tim putem društvo dobiva pristup novim tehnološkim naprecima, a optimizacija proizvodnje rezultira smanjenjem cijena već postojećih dobara. Jedan od primjera je razvitak komunikacijske infrastrukture - komunikacijska infrastruktura postaje brža, jeftinija i sigurnija te je dostupna sve većem broju ljudi.

Globalizacija pozitivno utječe i na emocionalni aspekt društva. Doticajem jednog naroda s drugim ljudi postaju tolerantniji na različitosti te se upoznaju s alternativnim načinima provođenja postupaka, bilo to u svakodnevnom životu ili na višoj razini. Obrazovanje kao ključan faktor razvoja također napreduje. Države koje građanima ograničavaju obrazovanje na bilo koji način neće biti u mogućnosti provoditi ta ograničenja do razine do koje su to prije mogli zbog razvitka svijesti društva, napretka tehnologije te razvitka komunikacijske infrastrukture. Na taj se način globalni stupanj obrazovanja povećava. Posljedično dolazi do

³⁴ Ekonomska izolacija određene države

produženja životnog vijeka, posebice u zemljama u razvoju, dostupnost lijekova te revolucionarnih metoda liječenja produžuje životni vijek građana svih zemalja svijeta, ali je najveći pomak vidljiv u onim državama gdje je životni vijek u prosjeku bio kraći. Konačno, iako će zemlje u razvoju povećati svoj stupanj zagađenja okoliša, već razvijene zemlje ga već smanjuju te upravo ove razvijene zemlje mogu ukazati zemljama u razvoju na buduće probleme s kojima će se suočiti ne uspore li stupanj zagađenja i emisija stakleničkih plinova pri naglom razvoju.

Poput svake društvene pojave, globalizacija ne posjeduje samo svijetle strane, već postoji i broj negativnih posljedica koje se vežu uz globalizaciju. Globalizacija se u današnje vrijeme koristi kao instrument najbogatijih da postanu još bogatiji te nedostaje mjesta za perspektivne pojedince da se „pridruže“ tom uskom krugu. Manjak regulacija namijenjenih za međunarodne korporacije nadalje pruža potporu već razvijenim korporacijama i bogatim pojedincima da šire svoj utjecaj te na taj način umanjuju kulturne identitete nekih društava. Ranije u radu spomenuto je da uvoz ne smanjuje zaposlenost, ali negativan utjecaj globalizacije na razvijene zemlje može rezultirati gubitkom radnih mjesta. Kroz razvitak tehnologije i smanjenjem prostora za radnike, u svrhu smanjenja ljudskih grešaka, radnički uvjeti u bogatijim državama bilježe pad u standardu. U nekim zemljama, kao što je to donekle slučaj u Hrvatskoj, multinacionalne kompanije drže određenu političku moć te pariraju državi u pitanjima donošenja nekih zakonskih propisa i regulativa zbog ovisnosti države o toj korporaciji. Također dolazi do poteškoća oporezivanja korporacija takve veličine.

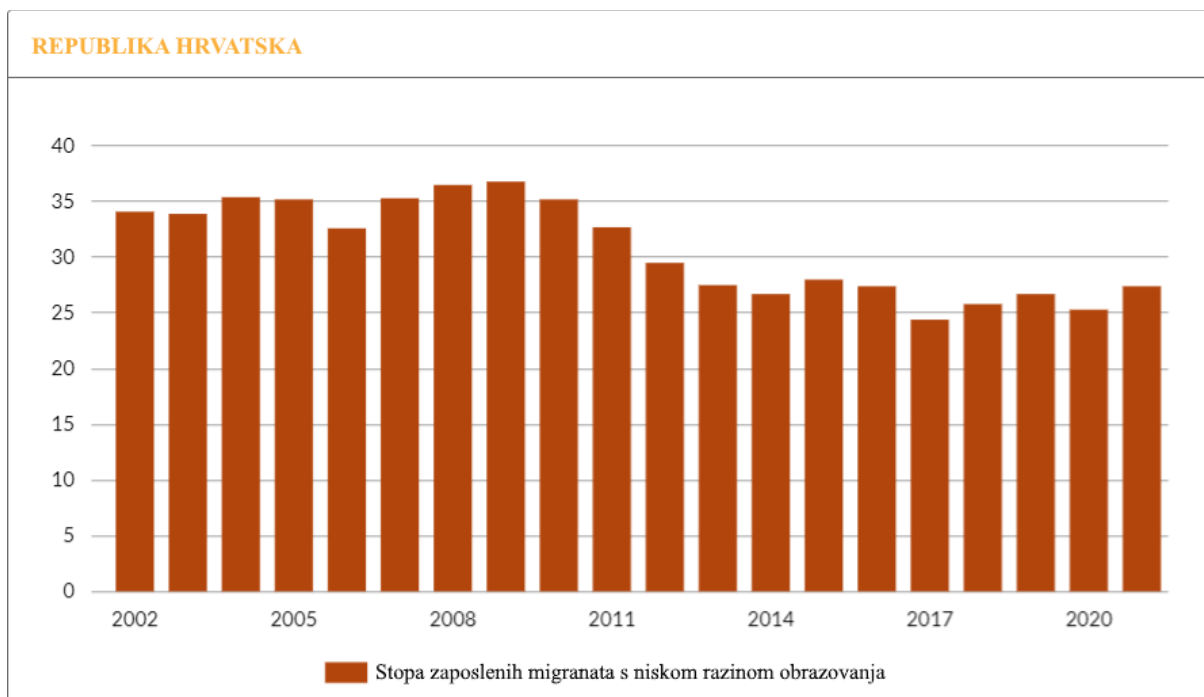
Globalne ekonomske krize također su brojnije od porasta popularnosti trenda globalizacije. Terorizam i slične prijetnje na isti način bilježe porast zbog olakšanja migracija. Olakšane migracije olakšavaju i širenje bolesti i pandemija što dokazuje nedavna pandemija koronavirusom i moguća nova pandemija majmunskih boginja. Države u razvoju riskiraju ovisnost o drugim državama te sukladno tome smanjuju vlastitu neovisnost. Isto se tako države fokusiraju na održavanje velikih međunarodnih poduzeća u državi dok lokalni proizvođači i tvrtke padaju u drugi plan. Konačno, beskonačan rast nije moguć te globalizacija samo rezultira borbom za nadmoć na ograničenom tržištu.

2.4. Praktični primjeri teorija u Europi

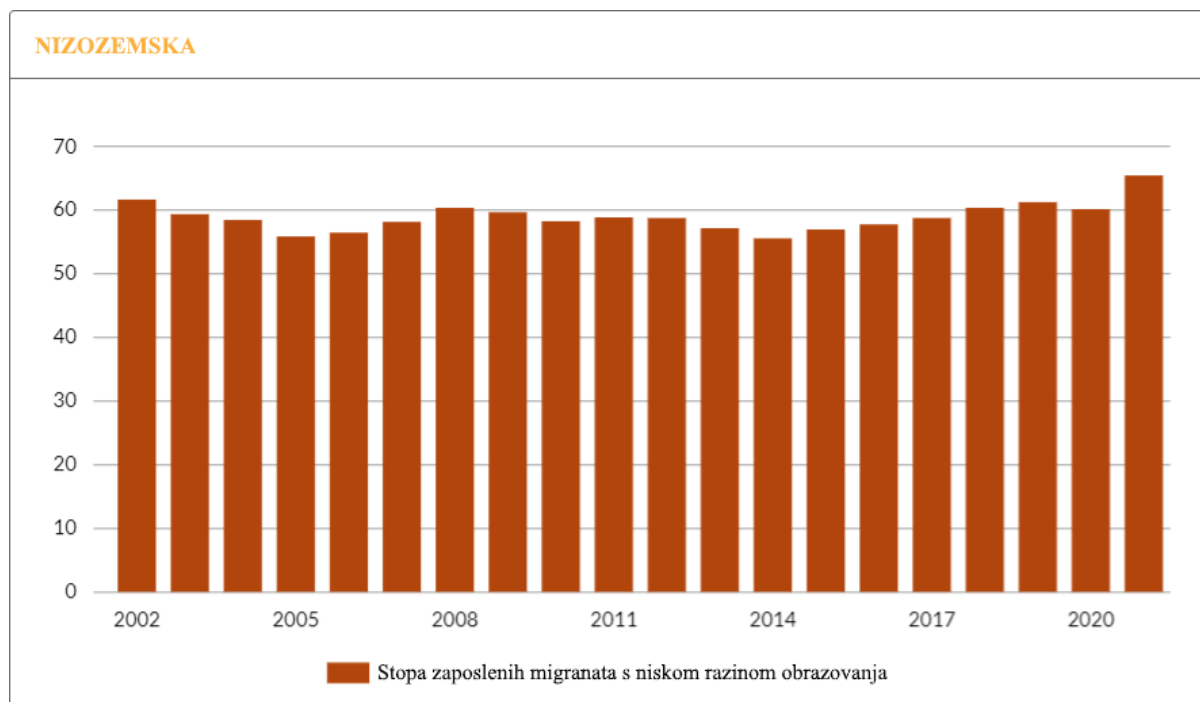
U svrhu dokazivanja teorija razvijenih kroz niz godina i primjenjivih na više razina i disciplina na europskome kontinentu, u ovome poglavlju istaknute su usporedbe i sličnosti između zemalja europske unije ovisno o danoj teoriji.

2.4.1. Teorija očekivane vrijednosti

Prva teorija koja nastoji biti dokazana je DeJongova i Fawcettova teorija očekivane vrijednosti. Ova teorija u odnos postavlja sigurnost pojedinca u svoju sposobnost da uspije u zadatku i koliko pojedinac zadatak smatra važnim, korisnim ili ugodnim. Teorija služi za dokazivanje mikroekonomskih posljedica razine obrazovanja na vjerojatnost zapošljavanja migranata. Kako bi teorija bila dokazana, u nastavku su u odnos postavljeni grafikoni koji prikazuju stopu zapošljavanja migranata s niskom, srednjom i visokom razinom obrazovanja u Hrvatskoj i Nizozemskoj. Ove dvije države izabrane su kao ogledni primjeri zbog porijekla autora i *benchmarka* s najboljom državom Europe u promatranom slučaju.

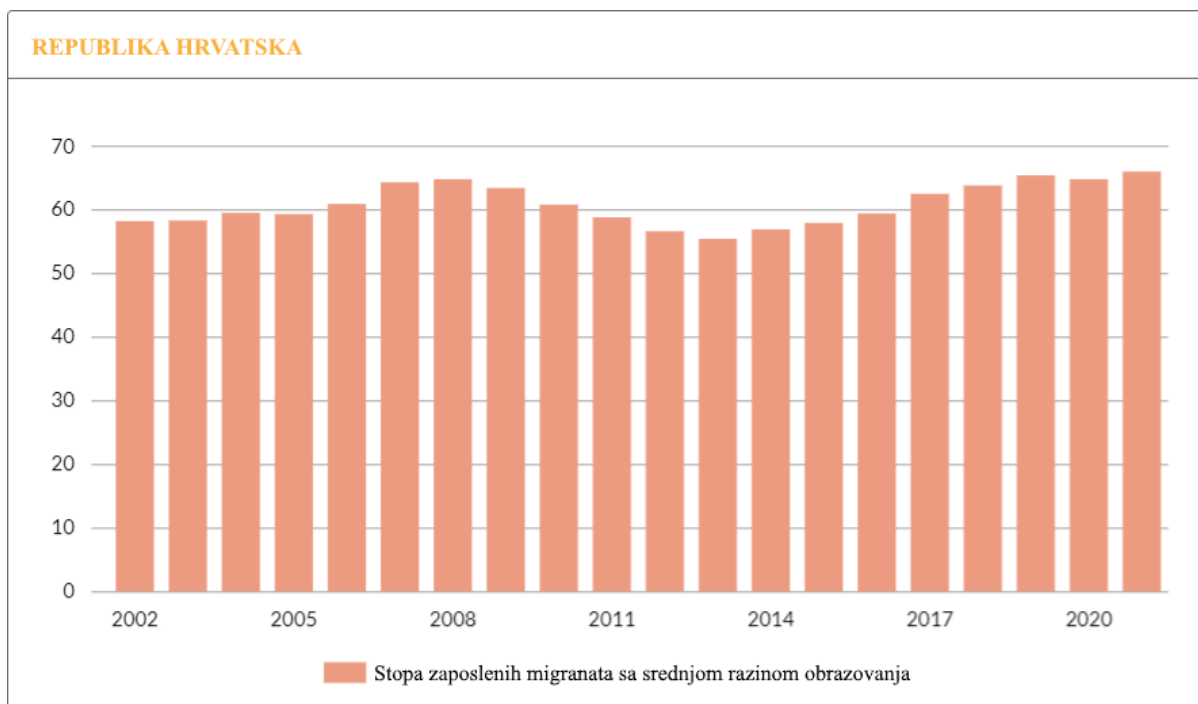

Slika 7. Stopa zaposlenih migranata s niskom razinom obrazovanja – Hrvatska
Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

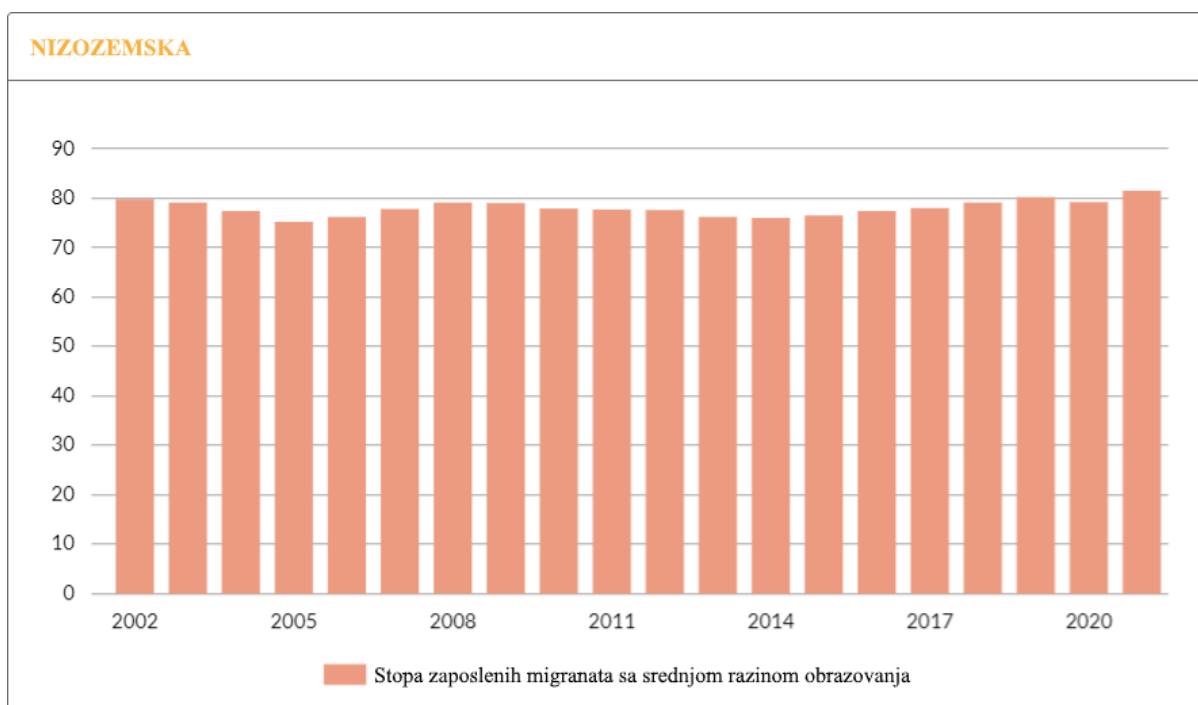

Slika 8. Stopa zaposlenih migranata s niskom razinom obrazovanja – Nizozemska
 Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

Grafikoni prikazuju odnos između razine zaposlenih migranta s niskom razinom obrazovanja u Hrvatskoj i Nizozemskoj. Na prvi pogled uočava se velik razmjer između postotka zaposlenih migranata u Nizozemskoj i Hrvatskoj gdje on, početne, 2002. godine u Hrvatskoj iznosi 34,1%, dok je taj postotak znatno veći u Nizozemskoj gdje iznosi 61,7%. U promatranom razdoblju (2002.-2021.) Hrvatska bilježi stabilan porast zaposlenih migranata s niskom razinom obrazovanja te vrhunac doživljava 2009. godine gdje taj pokazatelj iznosi 36,8%. Nakon rekordne 2009. godine ta stopa bilježi pad s manjim oscilacijama te 2021. godine isti pokazatelj iznosi 27,4% što označava pad od 9,4%. S druge strane, u promatranom razdoblju Nizozemska bilježi podjednaku stopu zapošljavanja migranata s niskom razinom obrazovanja, ali se trend Nizozemske kreće u pozitivnom smjeru, za razliku od hrvatskog trenda. Stoga, Nizozemska svoj vrhunac dostiže u 2021. godini s 65,5% zaposlenih migranata. Ovakav suprotan trend zapošljavanja migranata može se povezati s politikama zapošljavanja migrantskih radnika dvaju promatranih zemalja gdje je Nizozemska, kao država koja već dugi niz godina prakticira zapošljavanje migrantske radne snage, puno spremnija za prihvatanje migranata koji za cilj imaju izvršavanje relativno manje psihički zahtjevnih poslova.

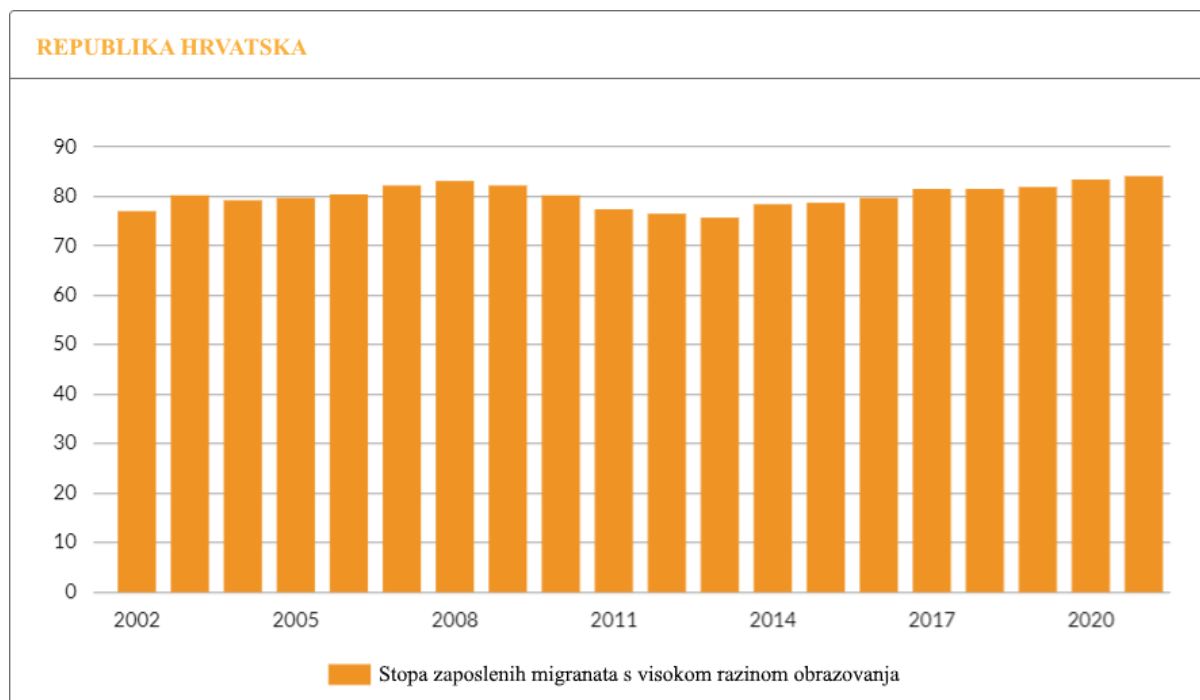
Slika 9. Stopa zaposlenih migranata sa srednjom razinom obrazovanja – Hrvatska
 Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

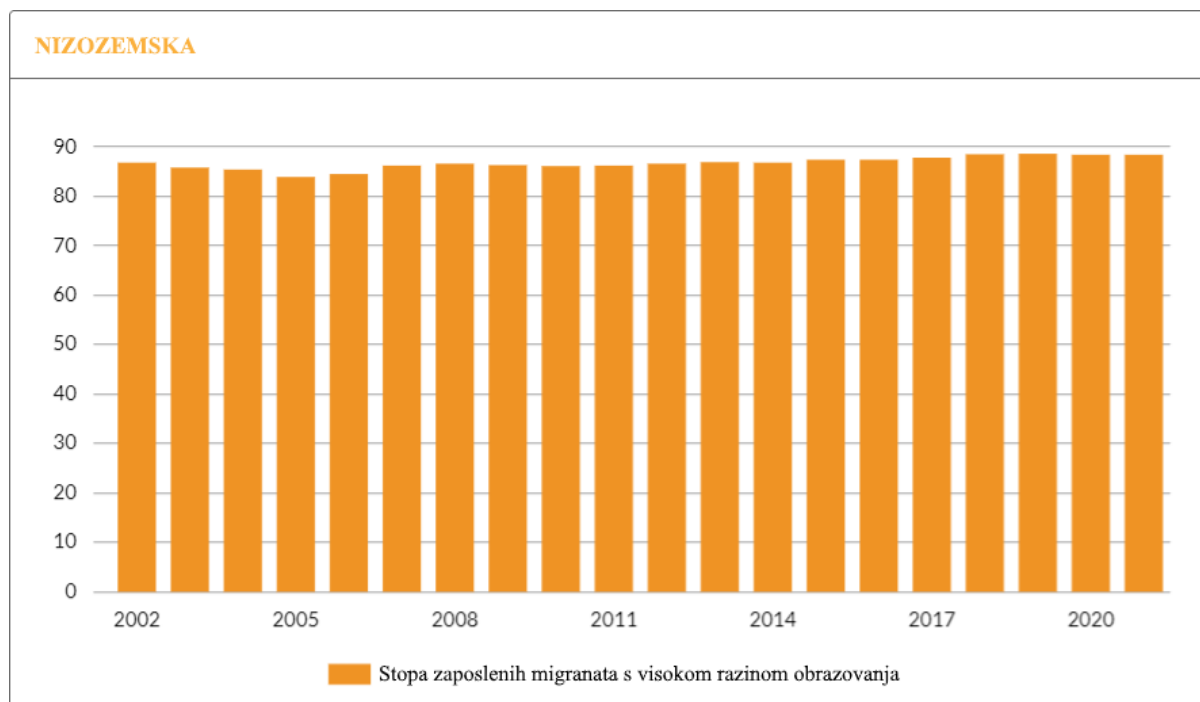
Slika 10. Stopa zaposlenih migranata sa srednjom razinom obrazovanja – Nizozemska
 Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

Grafikoni prikazuju odnos između razine zaposlenih migranata sa srednjom razinom obrazovanja u Hrvatskoj i Nizozemskoj. Odmah je moguće uočiti razliku između prethodnog grafikona za Hrvatsku, gdje je vidljiva određena doza rezervacije prema prihvatu migranata s niskom razinom obrazovanja. Grafikon srednje razine obrazovanja migrantskih radnika za

Hrvatsku je puno stabilniji, s puno manje drastičnih oscilacija. Ovdje najmanji postotak zaposlenih iznosi 55,5% 2013. godine što je već viši postotak od vrhunca koji je iznosio 36,8% za migrantske radnike s niskom razinom obrazovanja. Nadalje, Hrvatska pokazuje pozitivan trend pri zapošljavanju migrantskih radnika sa srednjom razinom obrazovanja te stoga vrhunac doživljava 2021. godine s 66,1% zaposlenih. Pri promatranju grafikona za Nizozemsku teško je uočiti velike razlike između trendova, isključujući porast stope za približno 10%. Tako je Nizozemska svoj najmanji postotak dosegla 2005. godine sa 75,2% zaposlenih, a svoj vrhunac zaposlenih migrantskih radnika sa srednjom razinom obrazovanja dosegla je 2021. godine s 81,5%. Već je ovdje vidljiva manja razlika (15,4%) u stopama zapošljavanja migrantskih radnika hrvatske i nizozemske što sugerira veću spremnost prihvata obrazovanijeg kadra migranata obje države.

Slika 11. Stopa zaposlenih migranata s visokom razinom obrazovanja – Hrvatska
 Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

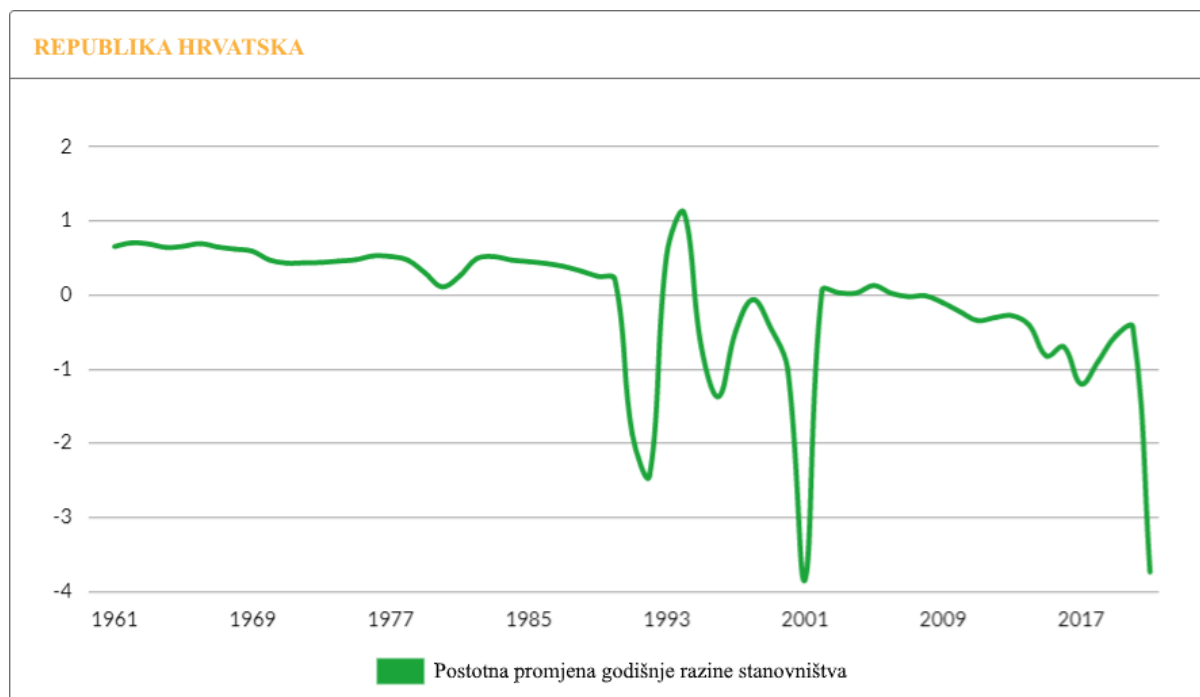
Slika 12. Stopa zaposlenih migranata s visokom razinom obrazovanja – Nizozemska
 Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

Grafikoni prikazuju odnos između razine zaposlenih migranta s visokom razinom obrazovanja u Hrvatskoj i Nizozemskoj. Razlike u trendovima Hrvatske između prethodnog grafikona i ovoga teško je prepoznati, naime, oba grafikona prate isti trend zapošljavanja migranata s blagim povećanjem stope za migrantske radnike s visokom razinom obrazovanja. Stoga, Hrvatska najmanje migranata prihvaća 2013. godine, svega 75,7%, dok ih najviše prihvaća, sada već rekordne, 2021. godine; 84,1%. Ovaj podatak predstavlja razliku od samo 8,4%, što je značajno manja razlika nego u prethodno prezentiranim grafikonima. Slučaj Nizozemske iznimno je stabilan u ovome pogledu. Oscilacija gotovo nema, a najveća razlika iznosi 4,7% između 2005. godine kada je stopa zapošljavanja iznosila 83,9% i 2019. godine kada je ista stopa iznosila 88,6%. Kao rezultat promatranja moguće je zaključiti da je, unatoč većoj spremnosti Nizozemske prihvatu migranata, razina obrazovanja migrantskih radnika odlučujući faktor koji stvara vrijednost objema državama pri razmatranju zapošljavanja migranata.

2.4.2. Teorija intervenirajućih mogućnosti

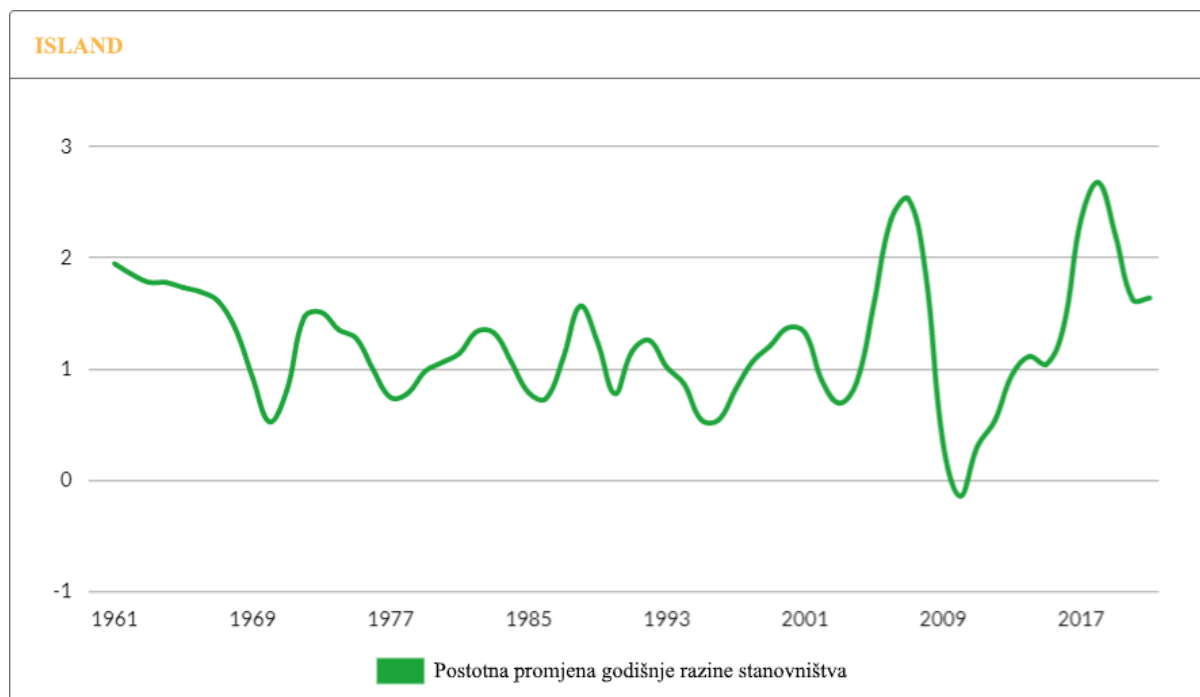
Druga teorija koja nastoji biti dokazana je teorija intervenirajućih mogućnosti. Ova teorija nastoji opisati vjerojatnost migracije. Temeljna je hipoteza da na tu vjerojatnost najviše utječu mogućnosti naseljavanja na odredištu, a manje udaljenost ili pritisak stanovništva na početnoj

točki.³⁵ Teorija je temelj socioloških predviđanja migracija, a utječe i na buduće migracijske tokove zemalja. Za svrhu dokazivanja teorije koristit će se podaci o razini populacije na godišnjoj bazi od 1961. do 2021. godine, kao pokazatelj poželjnosti osnivanja rezidencije u državi. Razumljivo je pretpostaviti da jedan parametar, u ovome slučaju razina populacije, nije dovoljan za ustanoviti vjerojatnost migracije, ali može poslužiti kao indikator poželjnosti za naseljavanjem. Za primjer korišteni su podaci Hrvatske te uspoređeni s podacima Islanda, države s najvećim porastom stanovništva na godišnjoj bazi u Europskoj Uniji.

Slika 13. Postotna promjena godišnje razine stanovništva – Hrvatska
Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

³⁵ Stouffer, S. A. (1940.) „Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance.“, 845-867.

Slika 14. Postotna promjena godišnje razine stanovništva – Island

Izvor: Eurostat, Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal

Grafikoni prikazuju odnos između Hrvatske i Island pri postotnoj promjeni godišnjeg rasta ili pada populacije. Iz grafikona je moguće iščitati da Hrvatska bilježi blagi pad porasta godišnje razine populacije od 1961. do 1989. Nadalje, 1990. godina predstavlja prekretnicu gdje s porasta od 0,212%, Hrvatska bilježi strmoglav pad na -2,444% 1992. godine. Sljedeće dvije godine populacija doživljava nagli porast od 1,115% te su takve snažne oscilacije zabilježene sve do danas. Kako god, najveći je pad zabilježen 2001. godine te je iznosio 3,848%. Hrvatska se približila jednakom padu 2021. godine kada je taj postotak iznosio 3,742%. Ovakav negativan trend promjene populacije Hrvatsku svrstava u manje poželjne zemlje pri izboru lokacije za eksterne migrante. Naime, potpuno je drukčija situacija kada se razmatra vjerojatnost emigracije iz Hrvatske, ovdje je ona vrlo vjerojatna.

Island, s druge strane, bilježi manje stabilne karakteristike u promatranom razdoblju, ali je rast populacije konstantan. Jedina zabilježena godina pada populacije za Island bila je 2010. kada se populacija smanjila za -0,144%. Taj je gubitak stanovništva bio negiran brzim usponom broja populacije kroz sljedećih 8 godina te je tako 2018. godine iznosio 2,678%. Prethodne godine Island još uvijek raspolaže rastom populacije te je tako 2021. rast iznosio 1,639%. Neprestan rast populacije Islanda dokazuje kako je ta država privlačnija za život nego Hrvatska, kako lokalnom stanovništvu, tako i potencijalnim migrantima. Autor teorije, Stouffer, govori da je količina migracije na određenoj udaljenosti izravno proporcionalna broju prilika na mjestu

odredišta, a obrnuto proporcionalna broju prilika između mjesta polaska i mjesta odredišta.³⁶ Također je bitno istaknuti da se broj stanovnika rođenih na Islandu smanjuje dok se broj pridošlih stanovnika povećava.³⁷

Temeljem pregledane literature, očekuje se da će radna migracija biti uvelike oblikovana promjenom trendova potražnje u bogatijim gospodarstvima. Ne može se pretpostaviti da će obrazac migracije povezan s jednom određenom kombinacijom ekonomskih i društvenih uvjeta ostati jednak za sljedeću takvu kombinaciju. Postoji niz značajki promjenjive potražnje za radnom snagom koje su u interakciji s međunarodnom migracijom. Nove tehnologije revolucionirale su i procese i proizvode, mijenjajući odnos između kapitala i rada. Možda je od najveće važnosti promjenjiva sektorska struktura koja je dovela do velikih gubitaka radnih mjesta u proizvodnji, stalnog pada primarne zaposlenosti i velikog rasta u uslužnom sektoru. S ovim sektorskim pomacima povezane su velike promjene u prirodi potražnje i radnih praksi: više nefizičkih poslova, više žena u radnoj snazi, više honorarnog i povremenog rada te više samozapošljavanja.³⁸ Pad zaposlenosti u proizvodnji ima poseban značaj za radnike migrante koji su posljednjih desetljeća bili zanemareni. Nove proizvodne tehnologije i preusmjeravanje proizvodnih pogona na novoindustrijalizirane zemlje smanjili su broj radnih mjesta u tvornicama u Europi i Sjevernoj Americi. Malo je izgleda za povratak radnih mjesta, čak i ako ulaganje u novu tehnologiju vrati proizvodnju.³⁹ Dostupnost relativno jeftine radne snage iz inozemstva možda je očuvala profitabilnost, a time i radna mjesta u nekim industrijama u nekim zemljama. Međutim, ova strategija dugoročno ne povećava produktivnost i međunarodnu konkurentnost. Ravnoteža zaposlenosti po industrijskim sektorima također se mijenja i čini se da će se tako nastaviti. Kao primjer, koriste se prognoze za Ujedinjeno Kraljevstvo koje ukazuju na pad u poljoprivredi, rudarstvu, proizvodnji i nekim komunalnim uslugama. Povećanje produktivnosti dovest će do smanjenja zaposlenosti čak i tamo gdje se očekuje rast proizvodnje (na primjer u elektronici). Predviđa se da će službenički poslovi ostati isti.⁴⁰ Glavni dobici u zapošljavanju najvjerojatnije su u turizmu i rekreaciji, zdravstvu i obrazovanju. Neke će poslovne usluge doživjeti male dobitke, ali najveće projicirane stope rasta vjerojatno su u širokom rasponu profesija, uključujući znanost, zdravstvo i nastavu, te u izvršnim i

³⁶ Stouffer, S. A. (1940). „Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance.“, 845-867., op. cit.

³⁷ Europska komisija, *Dynamic Data Hub*

³⁸ Salt, J. (1992). „The future of international labor migration.“, 1077-1111.

³⁹ Salt, J. (1992). „The future of international labor migration.“, 1077-1111., op. cit.

⁴⁰ Eurostat, *Distribucija stanovništva prema skupinama državljanstva i posjedovnom statusu*

administrativnim zanimanjima. Ništa ovdje ne ukazuje na rastuću potražnju za masovnim useljavanjem stranih radnika.

Moguć je nedostatak radne snage u industrijama koje se još uvijek razvijaju, ali vjerojatnija je opća nestašica specifičnih vještina jer nove tehnologije i načini rada nadmašuju postojeće obrazovne i stručne programe. Razmjer takve nestašice uvelike ovisi o trenutnim gospodarskim uvjetima. Korporacije su poznate po tome da nerado ulažu novac u obuku i prekvalifikaciju kada je visoka nezaposlenost. Također, malo je vjerojatno da će investirati radi poboljšanja proizvodnje i produktivnosti kada su ekonomije u recesiji. Stoga nastavljaju s jeftinijom radnom snagom, zastarjelom mehanizacijom i tehnologijom, te općim potkapitaliziranjem.⁴¹ Kada se uvjeti poboljšaju, države koje još nisu spremne, počët će uvoziti stranu radnu snagu, ali samo ako ta radna snaga posjeduje potrebne vještine. Nove industrije temeljene na znanosti imaju žestoku potražnju za visoko obrazovanim, skupim stručnjacima, menadžerima i tehničarima. Radnici s vještinama u rukovanju novom tehnologijom također su iznimno vrijedni.

U mnogim zemljama, migranti su brže usvajali samozapošljavanje od domaćeg stanovništva. Istraživanja su pokazala značajnu sposobnost određenih etničkih skupina da iskoriste niše u gospodarstvu. Razlozi za taj uspjeh nisu jasni, iako različite skupine mogu slijediti različite putove. Na primjer, u Sjedinjenim Američkim Državama Koreanci su često pronalazili poslove u posredničkim djelatnostima u određenim industrijama, dok su migranti iz Južne Amerike skloniji razvijanju vlastitog poslovanja. Većina imigrantskih poduzeća zahtijeva relativno malo kapitalnih ulaganja ili vještina; mnogi od njih služe samo imigrantskim zajednicama unutar određenog područja, koriste obiteljsku radnu snagu ili se oslanjaju na etničke mreže regrutiranja kako bi osigurali jeftinu i fleksibilnu radnu snagu koja im pruža konkurentske prednosti. U Europi se čini da se poduzetništvo migranata nije razvilo u istoj mjeri ili s istom dubinom kao u SAD-u. To u velikoj mjeri može odražavati nesigurniji položaj imigranata u Europi, bez državljanstva i prava na trajno nastanjenje. Takve okolnosti nisu pogodne za razvoj vrste imovinske klijentske baze koja je iznimno važna za dugoročni poslovni uspjeh. Mnoge imigrantske tvrtke u proizvodnji i građevini su zapravo podizvođači, na rubovima neformalnog sektora i s malo stvarne kontrole nad vlastitim poslovima. One su inherentno ranjive na ekonomsko restrukturiranje i hirove drugih poslodavaca. Nije iznenađujuće da dostupni podaci sugeriraju visoku stopu neuspjeha. Ipak, broj poduzeća u vlasništvu imigranata će se povećati, jer za mnoge imigrante poduzetništvo predstavlja najbolju socijalnu ljestvicu.⁴²

⁴¹ Coleman, P.G. (1992.), „A Fresh Map of Life“, 153-157.

⁴² Waldinger, R. (1989). „Structural opportunity or ethnic advantage? Immigrant business development in New York.“, 48-72.

3. Pregled postojećih istraživanja

Treće poglavlje sagledava temu diplomskog rada na način da putem tabličnog prikaza prezentira dominantne teorije i hipoteze istraživačkog pitanja, kao i dominantne istraživače na relevantnom području. Nakon tablične sinteze istraživanja izneseno je stajalište autora o pregledanoj literaturi.

Migracija je fenomen koji je prisutan od nastanka čovječanstva te fenomen koji je diktirao i oblikovao svjetske politike kroz povijest svoga postojanja. Unatoč tome, interes za istraživanjem ove tematike poprilično je oskudan. Prvi ozbiljni pokušaji za istraživanjem utjecaja migracije pojavljuju se tek 80-ih godina prošlog stoljeća. Najznačajniji od ovih pokušaja je rad Weinerja i Myrona iz 1985. gdje su predstavili 3 prijedloga za provođenje budućih istraživanja na temu migracije, čime su osnovali i pokrenuli novo područje istraživanja.⁴³

Nakon spomenutog rada dinamika istraživačkog interesa za temom raste ubrzanim tempom. Sve više istraživača prepoznaje važnost tematike migracija za razvitak ekonomskih i poslovnih politika poduzeća i država. Najznačajniji od ovih autora su Douglas Massey sa sveučilišta u Princetonu i istraživači Wickramasinghe i Wimalaratana sa sveučilišta u Šri Lanki.

Tablica 2. Pregled literature

Autor, godina	Uzorak, razdoblje istraživanja	Metodologija	Rezultati istraživanja
Abel, Guy J. i Nikola Sander (2014.) ⁴⁴	196 država, 1990. – 2010. godina	procjena bilateralnih migracijskih tokova	Procjena da će se najveća kretanja dogoditi između južne i zapadne Azije, od Latinske do Sjeverne Amerike i unutar Afrike
Bean, Frank D., et al. (1998.) ⁴⁵	2,4 milijuna migranata, 1996. – 1998. godina	kvantifikacija neto dopuštene i neto neovlaštene imigracije	Determinacija protoka i veličine stanovništva u dvije zemlje
Borjas, George J. (1989.) ⁴⁶	3 temeljna problema migracija, 1989. godina	pregled teorijskog okvira i empirijskih dokaza koje pruža ekonomska	Dokazuje da ekonomski pristup vodi do značajnih uvida u ova pitanja

⁴³ Weiner, Myron. „On international migration and international relations.“, 441-455.

⁴⁴ Abel, Guy J., i Nikola Sander. "Quantifying global international migration flows.", 1520-1522.

⁴⁵ Bean, Frank D., et al. "The quantification of migration between Mexico and the United States.", 1-90.

⁴⁶ Borjas, George J. "Economic theory and international migration.", 457-485.

		literatura o ovim pitanjima	
Boyd, Monica, i Grieco (2014.) ⁴⁷	Uzroci migracija kod žena, 1989. – 2014. godina	determinacija čimbenika koji utječu na migracije žena	Potrebna daljnja definicija čimbenika
Castles, Stephen (2000.) ⁴⁸	Trendovi međunarodnih migracija u 200 država, 2000. godina	pregled glavnih trendova i problema koji će oblikovati međunarodnu mobilnost stanovništva u narednom razdoblju	Globalizacija vodi prema raznolikijim društvima i multikulturalnom građanstvu
Chiswick, Barry R., i Paul W. Miller (2015.) ⁴⁹	Ekonomija 81 jezika u SAD-u, 1971. – 1998. godina	Clark et al. (2007) model	Troškovi migracije niži su ako je migracija na određite s istim dominantnim jezikom
De Haas, Hein. (2011.) ⁵⁰	Determinante međunarodne migracije, 2011. godina	push-pull i gravitacijski modeli	konceptualni vodič za istraživački projekt DEMIG (<i>The Determinants of International Migration</i>)
Dennison, James, i Teresa Talò (2017.) ⁵¹	Kulturna asimilacija migranata u francuskoj, 1980. – 2017.	lijevak uzročnosti stavova prema migraciji	Kada se predispozicije stavova formiraju, relativno su imune na kontekstualne promjene
Espenshade, Thomas J., i Charles A. Calhoun (1993.) ⁵²	Analiza javnog mišljenja o nezabilježenoj migraciji, 1990. godina	model javnog mišljenja o ilegalnoj migraciji	Pružna dodatnu podršku simboličkom političkom modelu forme mišljenja
Faist, Thomas (2000.) ⁵³	Implikacije transnacionalizma, 2000. godina	analiza ocrtava primarne mehanizme koji djeluju u transnacionalizaciji	Pružna konceptualan okvir posljedica transnacionalizacije

⁴⁷ Boyd, Monica, and Elizabeth Grieco. "Women and migration: Incorporating gender into international migration theory.", 1-5.

⁴⁸ Castles, Stephen. "International migration at the beginning of the twenty-first century: Global trends and issues.", 269-281.

⁴⁹ Chiswick, Barry R., and Paul W. Miller. "International migration and the economics of language.", 211-269.

⁵⁰ De Haas, Hein. "The determinants of international migration.", 18-24.

⁵¹ Dennison, James, i Teresa Talò. "Explaining attitudes to immigration in France.", 16-32.

⁵² Espenshade, Thomas J., i Charles A. Calhoun. "An analysis of public opinion toward undocumented immigration.", 189-224.

⁵³ Faist, Thomas. "Transnationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture.", 189-222.

Gerhards, Jürgen, Silke Hans, i Jürgen Schupp (2016.) ⁵⁴	Rizici i benefiti migracije u njemačkoj, 2016. godina	model javnog mišljenja o migrantima	Precizan opis tolerancije migranata
Hood III, Marvin V., i Irwin L. Morris (1997.) ⁵⁵	Ispitivanje učinaka rasnog i etničkog konteksta i različitih stavova i demografskih varijabli na javno mnijenje prema imigracijama	<i>ordered probit</i>	Pregled tolerancije građana ovisno o blizini mjesta prebivališta migrantima
Hugo, Graeme (2002.) ⁵⁶	Učinci međunarodne migracije na indonezijsku obitelj, 2002. godina	strukturni model	Analiza posljedica migracija
Hugo, Graeme (1996.) ⁵⁷	Učinak klimatskih promjena na migraciju, 1970. – 1995.	model ekološki inducirane migracije	Međunarodne dimenzije odnosa migracije i okoliša poprimaju sve veći značaj
Massey, Douglas S. (1999.) ⁵⁸	Teoretska sinteza motivacije migracija, do 1999. godine	ujedinjen prikaz motivatora	Predviđanje 21. stoljeća kao stoljeća globalizacije
Massey, Douglas S. (1994.) ⁵⁹	25 članaka društvenih znanosti, do 1994. godine	motivacijski čimbenici migracija	Sinteza literature
Taylor, J. Edward, et al. (1996.) ⁶⁰	empirijska istraživanja, do 1996. godine	model utjecaja migracija na gospodarske grane	Jasan teorijski model o tome kako migracije utječu na gospodarstvo regije iz koje dolaze
Wickramasinghe, A. A. I. N., i Wijitapure Wimalaratana (2016.) ⁶¹	Pregled teoretskih perspektiva međunarodne migracije, do 2016. godine	model teorija migracije podijeljenih po razinama	Mnoštvo teorija o migraciji koje detaljno objašnjavaju različite dimenzije fenomena

⁵⁴ Gerhards, Jürgen, Silke Hans, i Jürgen Schupp. "German public opinion on admitting refugees.", 76-79.

⁵⁵ Hood III, Marvin V., i Irwin L. Morris. "¿ Amigo o enemigo?: Context, attitudes, and Anglo public opinion toward immigration.", 309-323.

⁵⁶ Hugo, Graeme. "Effects of international migration on the family in Indonesia.", 13-46.

⁵⁷ Hugo, Graeme. "Environmental concerns and international migration.", 105-131.

⁵⁸ Massey, Douglas S. „Why does immigration occur?: a theoretical synthesis.“, 452-473.

⁵⁹ Massey, Douglas S., et al. "An evaluation of international migration theory: The North American case.", 699-751.

⁶⁰ Taylor, J. Edward, et al. "International migration and community development.", 397-418.

⁶¹ Wickramasinghe, A. A. I. N., and Wijitapure Wimalaratana. „International migration and migration theories.“, 13-32.

Zlotnik, Hania (1998.) ⁶²	Pregled međunarodne migracije, do 1998. godine	procjena u smislu brojčanih pragova koji ukazuju na značaj međunarodne migracije	Dokaz da su međunarodne migracije u različitim regijama podložne istim promjenama
Weiner, Myron (1985.) ⁶³	3 prijedloga kao teorijska podloga	model prikaza potencijalnih rezultata	Osnutak novoga područja istraživanja
Bircan, T., Purkayastha, D., Ahmad-yar, A. W., Lotter, K., Iakono, C. D., Göler, D. i Ünver, Ö. (2020.) ⁶⁴	120 znanstvenih radova – 2017. – 2019.	analiza 120 znanstvenih radova u svrhu razumijevanja globalnih migracijskih obrazaca	Razvitak preporuka kreatorima politika, institutima za prikupljanje podataka i istraživačima u svrsi donošenja odluka o budućim akcijama u vezi s poboljšanjem znanja o migracijskim scenarijima
Iredale, R. (2001.) ⁶⁵	4 zanimanja – 2000.	dokazivanje utjecaja transnacionalizma na vjerojatnost zaposlenja	Razvitak šeste kategorizacije pri analizi profesionalnih migracijskih tokova
Ghatak, S., Levine, P. i Price, S. W. (1996.) ⁶⁶	50 teorija migracija – 1990. – 1995.	nadogradnja Harris i Todaro (HT) modela	Proširenje HT modela kako bi se ispitalo rizično ponašanje unutar obitelji gdje migracija članova obitelji služi diverzifikaciji rizika
Castles, S. (2007.) ⁶⁷	45 znanstvenih radova – 2006., 2007.	postavljanje 7 hipoteza	Pokušaj poticanja rasprave među sociolozima koji se bave migracijama
Sykes, A. O. (2013.) ⁶⁸	52 teorije migracija – 2010. – 2013.	teoretska podloga za buduća istraživanja	Postavljanje uvjeta za umanjivanje asimetričnih

⁶² Zlotnik, Hania. "International migration 1965-96: an overview.", 429-468.

⁶³ Weiner, Myron. „On international migration and international relations.“, 441-455.

⁶⁴ Bircan, T., Purkayastha, D., Ahmad-yar, A. W., Lotter, K., Iakono, C. D., Göler, D. Ünver, Ö. (2020.) „Gaps in Migration Research: Review of migration theories and the quality and compatibility of migration data on the national and international level.“, 871-940.

⁶⁵ Iredale, R. (2001.) „The migration of professionals: theories and typologies.“, 7-26.

⁶⁶ Ghatak, S., Levine, P., & Price, S. W. (1996.) „Migration theories and evidence: an assessment.“, 159-198.

⁶⁷ Castles, S. (2007). „Twenty-first-century migration as a challenge to sociology.“, 351-371.

⁶⁸ Sykes, A. O. (2013). „International cooperation on migration: Theory and practice.“, 315.

			informacija o migrantima
De Jong, G. F., Chamrathirong, A. i Tran, Q. G. (2002.) ⁶⁹	Podaci međunarodnih migracijskih tokova iz 1992. godine	modeli logističke regresije	Asocijacija migracije sa smanjenim zadovoljstvom nakon preseljenja
Arango, J. (2000.) ⁷⁰	4 knjige – 1930. – 1980.	model odlučujućih čimbenika	Sažeti opis i kritička procjena glavnih suvremenih objašnjenja migracija
Favell, A. (2007.) ⁷¹	16 modela – 2006.	teoretska podloga za buduća istraživanja	Isticanje važnosti interdisciplinarnе suradnje.

Izvor: obrada autora

Jedna od najutjecajnijih teorija migracija u Europi je teorija transnacionalizma. Ova teorija tvrdi da migranti održavaju veze sa svojim matičnim zemljama i zajednicama čak i dok se naseljavaju u novim zemljama domaćinima. Transnacionalizam sugerira da migracija nije jednokratni događaj, već kontinuirani proces koji uključuje stalne veze i interakcije između migranata i njihovih domovina. Ova je teorija imala značajan utjecaj na razumijevanje migracija u Europi, posebice u odnosu na pitanja identiteta i pripadnosti.

Druga dominantna teorija migracija u Europi je teorija migracijskih mreža. Ova teorija tvrdi da migracija nije izbor pojedinca, već odluka koja se donosi u kontekstu društvenih mreža. Te mreže mogu uključivati obitelj, prijatelje i druge migrante. Migracijske mreže pružaju informacije, resurse i društvenu podršku koja može olakšati proces migracije. Ova je teorija imala značajan utjecaj na razumijevanje migracijskih obrazaca u Europi, posebice u odnosu na ulogu društvenih mreža u odlučivanju o migraciji.

Treća utjecajna teorija migracije u Europi je teorija neoliberalizma. Ova teorija sugerira da migraciju pokreću ekonomske sile, posebice želja za pristupom boljim mogućnostima zapošljavanja i višim plaćama. Neoliberalizam je imao značajan utjecaj na migracijske politike u Europi, posebice u vezi s pitanjima granične kontrole i pristupa tržištu rada.

Pregledana literatura, iako manje aktualna nego prethodnih godina, još uvijek pruža temeljit i relevantan uvid na pojave kojima svjedočimo na europskom kontinentu. Literatura, a posebice

⁶⁹ De Jong, G. F., Chamrathirong, A., & Tran, Q. G. (2002). „For better, for worse: life satisfaction consequences of migration 1.“, 838-863.

⁷⁰ Arango, J. (2000). „Explaining migration: a critical view.“, 283-296.

⁷¹ Favell, A. (2007). „Rebooting migration theory: Interdisciplinarity, globality and postdisciplinarity in migration studies.“, 346-378.

rad Schermana, Etchegaray, Pavez i Grassau o utjecaju medija na negativne percepcije o migrantima na primjeru Čilea najviše je utjecao na autora pri izradi anketnog upitnika. Anketni upitnik izabran je kao instrument provođenja istraživanja jer se na taj način najbolje može ispitati utjecaj društva na mišljenje i stavove ispitanika. Sukladno rezultatima istraživanja moguće je prezentirati nalaze na smislen način te usporediti iste s ostalim područjima gdje su slična istraživanja provedena.

4. Istraživanje percepcija lokalnog stanovništva

Ovo poglavlje predstavlja temelj diplomskog rada, istraživanje percepcija stanovnika Grada Rijeke o migrantskim radnicima. Literatura i zaključci istraživanja navedeni ranije u radu bit će uspoređeni s nalazima ovoga istraživanja u svrhu usporedbe pristupa prema migrantima lokalnog stanovništva Hrvatske i stanovnika diljem svijeta. Na temelju ovih usporedba, u posljednjem poglavlju, bit će istaknuti alternativni pristupi koji su se mogli primijeniti pri integraciji migrantskih radnika na području Rijeke koji bi olakšali asimilaciju migranata.

4.1. Definiranje problema i postavljanje ciljeva istraživanja

Problematiku istraživanja predstavlja nedostatak kvalitativnih i relevantnih podataka o percepcijama i predrasudama građana Rijeke prema migrantima. Ove percepcije mogu se protumačiti kao pozitivne ili kao negativne, a na temelju njih formira se mišljenje koje se nastoji obuhvatiti ovim istraživanjem. Značajnu ulogu u formiranju mišljenja o migrantima igraju mediji. Okviri koje vijesti masovnih medija promoviraju o migracijama opsežno su proučavani u razvijenim zemljama analizom sadržaja, potvrđujući tendenciju povezivanja migracija s delinkvencijom, kriminalom, terorizmom i drugim društvenim problemima dok se informacije o njihovim pozitivnim doprinosima dostavljaju u manjim količinama.⁷² „Sukob“ je prevladavajući okvir u koji mediji uključuju migrante, gdje se oni obično prikazuju kao žrtve ili kriminalci kao izazov za sigurnost granica ili kao veliki ekonomski i društveni trošak za državu. Studije koje ispituju vijesti o hispanoameričkoj imigraciji u Sjedinjenim Državama otkrivaju da su stranci prikazani kao lijeni, ambiciozni ili kao prijetnja nacionalnoj stabilnosti i sigurnosti posla Amerikanaca.⁷³ Nastavno na ta istraživanja Lakoff i Ferguson analiziraju okvir pitanja vezanih uz migracije u govoru bivšeg predsjednika Georgea Busha kako je predstavljen u medijima.⁷⁴ Među njegovim zaključcima fokus je bio na migraciji kao problemu koji zahtijeva rješenje, te kao pojavi koja šteti nacionalnoj državi korištenjem okvira poput globalizacije, humanitarnih, građanskih prava, jeftine radne snage ili ekonomskih izbjeglica. Autori također

⁷² Damstra, A., Jacobs, L., Boukes, M., & Vliegthart, R. (2021). „The impact of immigration news on anti-immigrant party support: unpacking agenda-setting and issue ownership effects over time.“ 97-118.

⁷³ Chavez, M., Whiteford, S., & Hoewe, J. (2010). „Reporting on immigration: A content analysis of major US newspapers' coverage of Mexican immigration.“ 111-125.

⁷⁴ Lakoff, G. (2006). „The framing of immigration.“, 23-45.

ističu zaključke gdje se migrante izjednačava s ilegalnošću (primjerice stranci bez dokumenata) te gdje „drugi“ napadaju zemlju i prijete nacionalnoj sigurnosti.

Područje Primorsko-goranske županije nema istaknute podatke o migraciji nakon 2011. godine, tj. nakon prethodnjeg popisa stanovništva. Stoga nije moguće pretpostaviti kako su se odvijala migrantska kretanja do danas, ali je moguće usporediti kretanja između 2001. i 2011. godine. Pri analizi migrantskih kretanja u promatranom razdoblju najveći je relativni porast broja dnevnih migranata koji rade u inozemstvu i to za čak 38 puta, iako apsolutne vrijednosti nisu velike (porast s 26.267 2001. godine na 36.287 2011. godine) i očekivano su manje od inozemnih tjednih županijskih migriranja. Upravo bi taj porast u kasnijem razdoblju mogao biti signifikantan za intenziviranje trajnih preseljavanja prema mjestu rada ili obitelji s djecom prema mjestu školovanja, ali i za potvrdu o labilnosti (nesigurnosti) županijskog dnevnog migriranja, nešto slično kao i u slučaju izvan županijske dnevne migracije. Intenzivan porast dnevne migracije zaposlenih u relativnoj visini od 38,4%, u promatranom među popisnom razdoblju vjerojatno je stagnirao do 2021. s obzirom na prisutnu depopulaciju i prirodni pad stanovništva na županijskoj razini, a posebice u Gradu Rijeci. Usprkos nastavku demografskih negativnosti i vjerojatnom smanjivanju porasta dnevnog migriranja, stabilnost dnevnih migracija će se povećati i bit će jedna od osnova poticajnih demografskih mjera i modela na županijskoj razini u funkciji revitalizacije i ukupnog razvoja Primorsko-goranske županije.⁷⁵

Europski kontinent predstavlja izuzetak odnosu medija s migrantima gdje se migranti u većini slučajeva povezuju s pozitivnim vijestima poput ekonomskog napretka i razvoja. Ovakva razlika u pristupu od ostatka svijeta može se pripisati činjenici da je Europa kontinent koji stari te je kao takav jedini za čije se stanovništvo predviđa količinski pad do 2100. godine. Stoga, uvoz migrantskih radnika za Europu predstavlja dugoročno rješenje gubitka radnog kapitala kroz zapošljavanje pridošlih radnika koji su spremni obavljati proizvodne poslove uz manju količinu potrošnje financijskih sredstava od strane poduzeća koje ih zapošljava. Naravno, ovdje se pojavljuju etičke dileme koje u fokus postavljaju odnos zaposlenika i poslodavaca. Migrantski radnici nisu uvijek svjesni svojih prava u potpuno novoj sredini te su kao takvi podložni neetičkom i nemoralnom iskorištavanju.

Sekundaran problem s kojim se Europa suočava kao posljedica uvoza migrantske radne snage je gubitak nacionalnih identiteta. Politika integracija migranata svake države se razlikuje, gdje neke države žele potpuno asimilirati migrante u društvo, druge ih žele tretirati kao manjine. Ovakve društvene pojave dovode do podjela u domicilnom stanovništvu europskih zemalja i

⁷⁵ Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. i 2011.*

nerijetko rezultiraju ojačavanjem nacionalizma. Temeljna uvjerenja nacionalizma direktno se suprotstavljaju potrebama europskih zemalja što zauzvrat čini nacionalistička društva na europskom kontinentu socio-ekonomski neodrživima.

Temeljni cilj istraživanja je utvrditi ključne motive (ekonomske, emocionalne, bihevioralne, psihografske i socio-demografske karakteristike) koji utječu na percepcije stanovnika Rijeke prema migrantskim radnicima.

4.2. Metodologija istraživanja

Ovim istraživanjem prikupljali su se primarni podaci te koristile sljedeće znanstveno-istraživačke metode: metoda ispitivanja, metoda analize i sinteze, generalizacije, klasifikacije, indukcije i dedukcije, deskripcije te komparacije. Istraživanje percepcija lokalnog stanovništva o migrantskim radnicima provedeno je putem online anketnog upitnika za potrebe ostvarivanja empirijskih ciljeva. Podaci su prikupljeni slučajnim uzorkom kroz efekt snježne kugle, gdje se od ispitanika kojima je anketni upitnik inicijalno bio poslan od strane autora tražilo da prosljede anketni upitnik što većem broju potencijalnih ispitanika. Anketni upitnik sastavljen je i prosljeđen ispitanicima online, u *Google Forms* programu, putem društvenih mreža Facebook, Instagram, Viber i WhatsApp. Podaci su se prikupljali u vremenskom razdoblju od 04. svibnja 2023. do 25. svibnja 2023., a prikupljene su 64 ispravno ispunjene ankete. Dob, spol i razina obrazovanja nisu bili relevantni faktori pri odabiru ispitanika.

Anketni upitnik sastojao se od 23 pitanja, podijeljena u tri dijela, prvi dio je za cilj imao ispitati percepciju ekonomskog učinka migranata u Hrvatskoj, drugi dio ispitivao je percepciju kulturološkog učinka migranata u Hrvatskoj, a treći dio je nastojao utvrditi spremnost ispitanika na suživot s migrantima.

4.3. Rezultati istraživanja

Prethodno je navedeno da su prikupljene 64 ispravno ispunjene ankete. U nastavku je prikazan socio-demografski profil ispitanika.

Tablica 3. Socio-demografski profil ispitanika

<u>Spol</u>	Broj ispitanika	Udio
M	13	20,3%
Ž	51	79,7%
<i>Ukupno</i>	<i>64</i>	<i>100%</i>

<u>Životna dob</u>	Broj ispitanika	Udio
15 – 18 godina	0	0%
19 - 24 godina	18	28,1%
25 - 30 godina	9	14,1%
31 - 40 godina	5	7,8%
41 -50 godina	15	23,4%
51 – 60 godina	8	12,5%
61 – 70 godina	8	12,5%
71+ godina	1	1,6%
<i>Ukupno</i>	64	100%
Stupanj obrazovanja		
<u>Stupanj obrazovanja</u>	Broj ispitanika	Udio
Osnovna škola	0	0%
Srednja strukovna škola	3	4,7%
Gimnazija	4	6,3%
Preddiplomski studij	19	29,7%
Diplomski studij	35	54,6%
Doktorski studij	3	4,7%
<i>Ukupno</i>	64	100%
Radni status		
<u>Radni status</u>	Broj ispitanika	Udio
Zaposlen/a	35	54,7%
Nezaposlen/a	0	0%
Učenik/ica	0	0%
Student/ica	21	32,8%
Umirovljenik/ica	8	12,5%
<i>Ukupno</i>	64	100%

Izvor: obrada autora

Iz tablice je vidljivo da je anketu ispunilo više ispitanika ženskog spola (79,7%) nego muškog (20,3%), najviše u dobi između 19 i 24 godine (28,1%), najviše ispitanika završilo je diplomski studij (54,6%) i trenutno je zaposleno (54,7%). Demografski podaci koristit će se za usporedbu razine tolerancije sa stupnjem obrazovanja i godinama ispitanika.

Prvi dio anketnog upitnika nastojao je ispitati percepciju ekonomskog učinka migranata u Hrvatskoj. Pitanja su bila posložena u obliku Likertove ljestvice, gdje se od ispitanika očekivalo da tvrdnje označe ocjenom od 1 do 5, ovisno o stupnju suglasnosti, gdje je 1 - uopće se ne slažem s tvrdnjom, 2 – većinom se ne slažem, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – većinom se slažem, 5 – potpuno se slažem.

Slijedi prikaz i analiza tabličnih nalaza prve grupe pitanja gdje se ispitala percepcija ekonomskog učinka migranata.

Tablica 4. Percepcija ekonomskog učinka migranata u Hrvatskoj

Varijabla	Aritmetička sredina (AS)	Standardna devijacija (SD)
<i>Percepcija ekonomskog učinka</i>		
1. Dolazak migrantskih radnika povećao je nezaposlenost hrvatskih radnika.	2,20	1,25

2. Migrantski radnici obavljaju djelatnosti koje Hrvati ne žele obavljati.	4,00	1,02
3. Dolazak migrantskih radnika stvorio je nova radna mjesta.	2,19	1,03
4. Prihvaćajući niže plaće, migrantski radnici snižavaju plaće hrvatskim radnicima.	3,44	1,20
5. Smatram da priljev migrantskih radnika kratkoročno nosi više rizika nego dobiti.	3,09	1,37
6. Zapošljavanje migrantskih radnika povećava profit korporacija.	4,11	1,05
7. Priljev migrantskih radnika dobar je za ekonomiju Hrvatske.	2,95	1,12
8. Općenito, doseljenici pridonose ekonomskom razvoju Hrvatske.	3,05	1,12
<i>Ukupna prosječna ocjena</i>	3,13	1,33

Izvor: Obrada autora

Iz tablice percepcije ekonomskog učinka vidljivo je da se ispitanici općenito ne slažu s tvrdnjama da je dolazak migrantskih radnika povećao nezaposlenost hrvatskih radnika (aritmetička sredina (AS): 2,20) i da je dolazak migrantskih radnika stvorio nova radna mjesta (AS: 2,19), dok se najviše slažu s tvrdnjama da zapošljavanje migrantskih radnika povećava profit korporacija (AS: 4,11) i da migrantski radnici obavljaju djelatnosti koje Hrvati ne žele obavljati (AS: 4,00). Primjećuje se određena razina nesigurnosti ispitanika kod izražavanja mišljenja o ekonomskom razvoju hrvatske, pa aritmetička sredina kod 7. i 8. pitanja iznosi 2,95 i 3,05. Ispitanici također nisu sigurni snižavaju li migrantski radnici plaće hrvatskih radnika prihvaćajući niže plaće te nisu sigurni nosi li priljev migrantskih radnika više kratkoročnih dobiti ili rizika. Iz priloženog moguće je pretpostaviti da ispitanici nisu sigurni je li priljev migrantskih radnika dobar za ekonomiju Hrvatske i pridonose li migranti, uopće, tom razvoju. Stoga, preliminarni zaključak mogao bi biti da ispitanici ne razmatraju, ne razumiju ili nisu svjesni ekonomskih posljedica priljeva migrantske radne snage te da se njihova mišljenja ne temelje na činjenicama, već da su uvjetovana eksternim faktorima, poput odgoja.

U nastavku su prikazani tablični nalazi druge skupine pitanja, gdje se nastojala ispitati percepcija kulturnog učinka migranata. Kao i kod prve grupe, pitanja su posložena u obliku Likertove ljestvice, od 1 do 5.

Tablica 5. Percepcija kulturnog utjecaja migranata u Hrvatskoj

Varijabla	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
<i>Percepcija kulturnog utjecaja</i>		

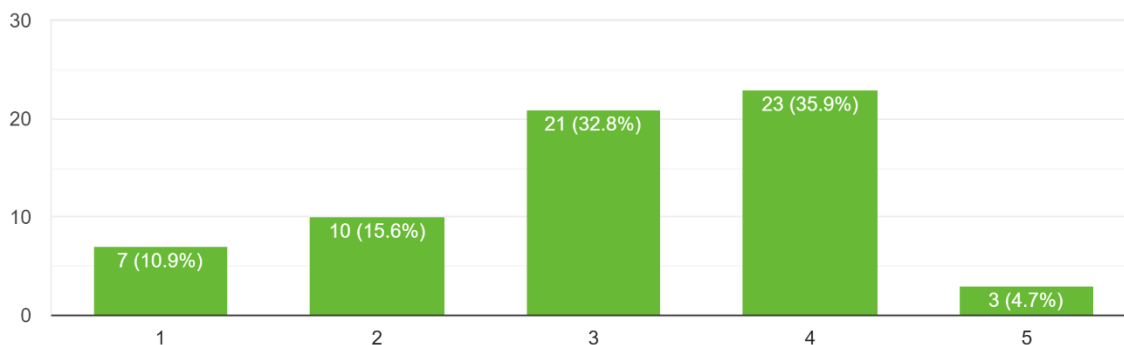
9. Dolazak stranaca u Hrvatsku doprinos je kulturi zemlje.	2,91	1,26
10. Smatram da bi migranti trebali usvojiti našu kulturu.	3,66	1,16
11. Mislim da povećanje imigracije povećava stopu kriminala.	3,08	1,07
12. Moje znanje o kulturama obogaćeno je priljevom migranata.	2,41	1,14
13. Hrvatska postaje bolja zemlja za život zahvaljujući migrantima.	2,23	1,10
14. Koliko je vjerojatno da će rastući broj migranata poboljšati našu kulturu s novim idejama i običajima?	2,41	1,07
15. Većina migranata se s vremenom vraća u svoje zemlje.	2,88	1,08
16. Smatram da su neke kulture bolje od drugih.	2,58	1,40
<i>Ukupna prosječna ocjena</i>	2,00	1,24

Izvor: Obrada autora

Iz tablice percepcije kulturnog utjecaja vidljivo je da se ispitanici generalno slažu s manjim brojem tvrdnji, nego što je to bio slučaj kod percepcija ekonomskog učinka. Ovakva pojava može se pripisati stupnju subjektivnosti koji je prirodno veći kod ispitanika kad se razmatraju kulturološka pitanja, nego ekonomska. Tvrdnje s kojima se ispitanici slažu u najmanjoj mjeri su tvrdnje da Hrvatska postaje bolja zemlja za život zahvaljujući migrantima (AS: 2,23), te tvrdnje da se njihovo znanje o kulturama obogaćuje s priljevom migranata (AS: 2,41) te da će rastući broj migranata poboljšati hrvatsku kulturu s novim idejama i običajima (AS: 2,41). Najviši stupanj slaganja s tvrdnjom pronalazi se kada se ispitanike pitalo smatraju li da bi migranti trebali usvojiti hrvatsku kulturu, gdje prosječna ocjena iznosi 3,66. Pri usporedbi Hrvatske s prethodno spomenutim istraživanjima, bitno je spomenuti i percepciju povećanja kriminala pri povećanom priljevu migranata, čija prosječna ocjena u ovom istraživanju iznosi 3,08. Radi detaljnije procjene stavova o ovoj tvrdnji u nastavku je izložen grafikon.

Mislim da povećanje imigracije povećava stopu kriminala.

64 odgovora

Grafikon 1. Percepcija povećanja stope kriminala pri povećanju imigracije

Izvor: Obrada autora

Iz grafikona je pobliže vidljivo da se građani Rijeke većinski ili potpuno slažu s tvrdnjom, čak 40,6% svih ispitanika. Svega 26,5% građana se većinski ili uopće ne slaže s ovom tvrdnjom dok ostatak ispitanika nije siguran. Ovaj podatak je sam po sebi zanimljiv jer u Hrvatskoj u vrijeme pisanja ovoga rada nisu zabilježeni značajniji događaji u kojima se migrante povezuje s kriminalnim djelima, posebice ne na području Grada Rijeke. Ovakva percepcija može se povezati s primjerima drugih država gdje su takvi incidenti zabilježeni. Također, značajniji teroristički napadi ekstremističkih skupina na području europskog kontinenta počinjeni su od strane građana koji nisu podrijetlom iz države u kojoj je napad počinjen. S time na umu, ovo pitanje iz anketnog upitnika ne poziva se na terorizam, već na „staloženije“ vrste kriminala. Naravno, moguće je pretpostaviti da ispitanici nisu uvidjeli ovu razliku te da su njihovi odgovori nusprodukt manjka jasnoće pri postavljanju pitanja.

Slijedi prikaz i analiza spremnosti ispitanika na suživot s migrantima.

Tablica 6. Spremnost ispitanika na suživot s migrantima

Varijabla	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Suživot s migrantima		
17. Život u susjedstvu s mnogo imigranata	1,08	0,51
18. Iznajmiti kuću ili stan u Vašem posjedu imigrantu	1,42	0,63
19. Rad/studiranje s imigrantom	1,89	0,31
20. Imigrant Vam je šef na poslu	1,69	0,53
21. Vaše dijete kući dovodi prijatelje imigrante	1,89	0,31
22. Vaše dijete se udaje/ženi za imigranta	1,53	0,59
23. Vaše dijete pohađa školu s puno imigrantske djece	1,47	0,56
<i>Ukupna prosječna ocjena</i>	1,57	0,57

Izvor: Obrada autora

Pri provođenju anketnog upitnika od ispitanika se tražilo da navedene tvrdnje označe jednom od tri ponuđene mogućnosti 1. Prihvaćam ovu mogućnost, 2. Pokušao/la bih izbjeći ovu mogućnost te 3. Odbijam ovu mogućnost. Za potrebe kodiranja podataka, prva opcija označena je brojem 2, druga opcija brojem 1 te treća opcija brojem 0. Na temelju tih podataka dobivena je prethodna tablica. Iz tablice je vidljivo da je ukupna prosječna ocjena poprilično visoka te da iznosi 1,57/2. Pri analizi spremnosti za suživot primjećuje se da su ispitanici najviše spremni na rad ili studiranje s migrantom gdje čak 89,1% ispitanika govori da prihvaća ovu mogućnost. Jednak je postotak i kod spremnosti ispitanika na činjenicu da bi njihovo dijete moglo dovesti prijatelje koji su migranti kući. Najmanje ispitanika spremno je na život u susjedstvu s mnogo imigranata, samo 17,2%, gdje bi čak 73,4% ispitanika nastojalo izbjeći ovu mogućnost dok 9,4% ispitanika u potpunosti odbija ovu mogućnost.

4.4. Ograničenja provedenog istraživanja i preporuke za daljnja istraživanja

Iako je ovo istraživanje ispunilo postavljene ciljeve pri analizi percepcija i stavova domicilnog stanovništva Grada Rijeke, ono ima nekoliko ograničenja koja pružaju mogućnosti za buduća istraživanja. Prvo, ovo istraživanje mjerilo je percepcije građana Rijeke, a ne njihovo stvarno ponašanje. Stvarno ponašanje ispitanika nije uvijek sukladno njihovim namjerama i stavovima. Stoga, buduća istraživanja bi se trebala usredotočiti na stvarno ponašanje ispitanik, čime će se premostiti jaz između namjere i stvarnog ponašanja. Naravno, takvo istraživanje znatno je teže provesti jer zahtjeva znatno više vremena i financijskih sredstava. Drugo, istraživanje je provedeno u relativno kratkom vremenskom periodu što je rezultiralo prikupljanjem manjeg broja ispunjenih anketa, nego što bi to bio slučaj u širem vremenskom razdoblju. U budućim

istraživanjima predlaže se korištenje skupa instrumenata ispitivanja kojima bi se doprijelo do većeg uzorka te čime bi se prikupio veći broj pravilno ispunjenih anketnih upitnika. Treće, podaci su prikupljeni korištenjem metode ispitivanja proveden u online okruženju. Ova metoda, poznatija kao metoda snježne grude je jednostavna i praktična za dolaženje do većeg broja populacije. Međutim, ispitanici ove studije bili su ograničeni na one koji imaju računala, mobitele i pristup internetu. Kako bi se riješilo ovo pitanje, buduće studije trebale bi ispitati namjere u stvarnom okruženju, u ovom slučaju, u Gradu Rijeci. Četvrto, podaci su dobiveni od strane državljanina Republike Hrvatske jer je web upitnik bio napravljen isključivo na hrvatskom jeziku. Kao rezultat toga, generaliziranje nalaza na ispitanike u drugim zemljama ili kontinentima treba biti učinjeno s oprezom. Kako bi se poboljšala mogućnost generalizacije rezultata, buduće studije trebaju uključiti veći raspon uzorkovanja različitih geografskih lokacija.

4.5. Zaključak istraživanja

Istraživanje je rezultiralo produbljenim saznanjima o percepcijama građana Grada Rijeke o migrantskim radnicima. Prvo, postignuto je saznanje da građani smatraju da migranti obavljaju djelatnosti koje Hrvati ne žele obavljati te da, sukladno tome, korporacije povećavaju vlastiti profit. Ovo saznanje moguće je izravno povezati s činjenicom da velike korporacije, poglavito građevinske tvrtke, preferiraju kratkotrajno zaposliti migrantske radnike, koristeći prethodno analiziranu pojavu *gig* ekonomije te na taj način generirati manje troškova za zaposlenike. Takav je primjer moguće pronaći u projektu koji Grad Rijeka provodi od 2020. godine. Hrvatske ceste i zajednica izvođača radova potpisali su sredinom 2020. ugovor o izgradnji DC 403 vrijedan 456 milijuna kuna, a radovi su počeli u rujnu iste godine. Radove obavlja zajednica izvođača - Kolektor CPG iz Slovenije, GP Krk iz Hrvatske te Euro-asfalt iz BiH. Izgradnja se sufinancira iz Europskog fonda za regionalni razvoj, a dio je strateškog Rijeka Gateway projekta.⁷⁶ Na samom mjestu izvođenja radova moguće je vidjeti velik broj migrantskih radnika, što nadalje dokazuje tvrdnju da korporacije imaju više financijske koristi od zapošljavanja migranata, nego lokalnog stanovništva.

Nadalje, iz analize percepcija ekonomskog učinka migranata može se ustanoviti da je prisutna određena razina neznanja ispitanika pri pristupanju analizi percepcija o ekonomskoj dobrobiti migranata. Naime dolazak migranata na europski kontinent, a sukladno tome i u

⁷⁶ tpportal, *Probijen tunel Podmurvice na novoj spojnici riječke luke i obilaznice, pogledajte kako je to izgledalo*

Hrvatsku, nužan je za održivost ekonomskog modela Hrvatske. Sudeći po činjenicama da se Hrvatska suočava sa sve većim odljevom mozgova kao i odljevom manje obrazovanog, ali radno sposobnog stanovništva moguće je zaključiti da Hrvatska nema dovoljno *pull* faktora, poput visine plaće i kvalitete života koji bi potaknuli lokalno stanovništvo da ostanu u zemlji. Stoga, Hrvatska, poput i čitavog europskog kontinenta se suočava s manjkom radnog kapitala što znači da određeni poslovi, za koje možda i postoji dovoljno financijskih sredstava, ne mogu biti ispunjeni zbog nedostatka radne snage. Upravo iz tog razloga migranti su oni koji ispunjavaju ulogu hrvatskih iseljenika, radeći poslove za koje je nemoguće pronaći lokalne radnike. Uz to korporacije profitiraju od ovakve situacije zahvaljujući, za sada, slabo razrađenim regulativama vezanim uz plaće migrantskim radnicima koji su uvelike potplaćeni naspram hrvatskog radnika. Iz analize anketnog upitnika primjećuje se da ispitanici generalno ne smatraju da je dolazak migrantskih radnika stvorio nova radna mjesta. Dolazak migranata jednostavno je osigurao radni kapital na onim radnim mjestima gdje je takva vrsta kapitala nedostajala, a nije stvorio nova radna mjesta zbog kojih bi se iseljeni Hrvati mogli vratiti. Upravo su ovo činjenice koje su ispitanicima nedostajale kako bi se u 7. i 8. pitanju anketnog upitnika (7. Priljev migrantskih radnika dobar je za ekonomiju Hrvatske. i 8. Općenito, doseljenici pridonose ekonomskom razvoju Hrvatske.) pobliže opredijelili za jednu od „ekstremnijih“ opcija.

Pri analizi percepcije kulturnog utjecaja koji migrantski radnici imaju u Gradu Rijeci primjećuje se nekoliko uzoraka. Prvo, većina ispitanika smatra da bi se migrantski radnici trebali asimilirati u društvo u koje dolaze. Ovo mišljenje lako je opovrgnuti ako se uzme u obzir da migranti većinski u Hrvatsku dolaze u sklopu kratkotrajnog boravka koji MUP definira kao boravak do 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana.⁷⁷ Trajanje boravka od 90 dana nije dovoljno za asimilaciju migranta ili njihovih zajednica u bilo koji sloj društva te je, stoga, nerealno očekivati da će se tranzitni migranti asimilirati. Ovdje se može primijeniti i prethodno objašnjena teorija intervenirajućih mogućnosti, prema kojoj u ovom slučaju, Hrvatska nema dovoljno pozitivnih faktora kojima bi opravdala dugoročan boravak migranata u Hrvatskoj na putu do njihove konačne destinacije te zbog toga asimilacija nije moguća. Drugo, ispitanici smatraju da kultura koju migranti donose sa sobom pri boravku u Hrvatskoj ne doprinosi obogaćenju hrvatske kulture što se može povezati s činjenicom da se migranti u Hrvatskoj ne zadržavaju dovoljno dugo da bi podijelili svoju kulturu. Treće, prosječna ocjena od 2,88 kod 15. pitanja (15. Većina migranata se s vremenom vraća u svoje zemlje.) također se može

⁷⁷ Ministarstvo unutarnjih poslova, *Državljeni trećih zemalja*

pripisati manjku upoznatosti ispitanika s temom. Većina istraživanja dokazuje da se većina migranata, čak 83% nastoji vratiti u zemlju podrijetla nakon što ispuni svoje želje i potrebe u destinaciji u koju su migrirali.⁷⁸ U provedenom istraživanju ispitanici naginju mišljenju da se migranti ne vraćaju u svoje zemlje podrijetla, što može biti slučaj, ali u znatno manjem broju pojava.

Pri analizi spremnosti ispitanika na suživot s migrantima primjećuje se relativno visoka razina spremnosti. Ovdje ispitanici ne pokazuju gotovo nikakav otpor prema činjenici da bi mogli raditi ili studirati s migrantom, da bi im dijete moglo dovesti prijatelje migrante u dom pa čak ni da bi im migrant mogao biti šef ili šefica na poslu. Naime, postoje i potencijalne mogućnosti u kojima ispitanici pokazuju i određenu razinu nespemnosti na suživot, kao što je vidljivo pri analizi spremnosti na život u susjedstvu s mnogo migranata. Naravno, ispitanicima je teško procijeniti kako bi reagirali u ovim hipotetskim situacijama jer, kao što je prije spomenuto, ovo istraživanje je mjerilo percepcije građana Rijeke, a ne njihovo stvarno ponašanje. Stvarno ponašanje ispitanika nije uvijek sukladno njihovim namjerama i stavovima.

⁷⁸ Long, L. D., & Oxfeld, E. (Eds.). (2004). „Coming home?: refugees, migrants, and those who stayed behind.“, 252-270.

5. Alternativan pristup migraciji na primjeru Grada Rijeke

Posljednje poglavlje rada služi kao uvid u potencijalne, primjenjive strategije koje Grad Rijeka može integrirati u svoju strategiju prihvaćanja migrantskih radnika. Strategije su istaknute u svrhu poboljšanja uvjeta rada za migrante, poboljšanja zadovoljstva lokalnih tvrtki te, posljedično, poboljšanje životnog standarda građana Rijeke. Svrha prezentiranja strategija je unaprjeđenje ekonomskog učinka koji migranti imaju na razvoj Hrvatske te unaprjeđenje razumijevanja građana o potrebitosti uvoženja radnog kapitala.

5.1. Prilagođena marketinška strategija

Moguće je iznijeti argument da Grad Rijeka, a u širem spektru i Republika Hrvatska, nije bila dovoljno transparentna sa svojom politikom integracije migranata. Rezultat manjka transparentnosti je potencijalno niži stupanj tolerancije migrantskih radnika od strane lokalnog stanovništva Grada Rijeke. Iako je ovo kvalitativno istraživanje nastojalo analizirati percepcije lokalnog građanstva bez utjecaja medija na rezultat ispitivanja, treba se zapitati koliki je bio mogući utjecaj medija na povećanje ili smanjenje stupnja prihvaćanja migranata.

Za početak, Vlada Republike Hrvatske trebala je osmisliti proces stvaranja uvjeravajućih poruka za nadolazeće velike valove migranata. Ovaj problem je prvi put bio istaknut 2017. kod velike migrantske krize, ali je tada Hrvatska bila isključivo tranzicijska zemlja za veliku većinu migranata. Uvjeravajuće poruke ovih kampanja trebale bi biti prisutne u svim kanalima komunikacije medija. Neke od kojih su novinski članci, oglasni panoji, digitalni marketing na društvenim mrežama, web stranicama itd. Same poruke trebale bi biti usmjerene lokalnom građanstvu, s fokusom na područja gdje se očekuje najveći priljev migranata, poput Rijeke. Sadržaj ovih poruka bio bi usmjeren na edukaciju građana. Edukacija bi se provodila kroz kratke videouratke, novinske članke i ostale komunikacijske kanale u kojima se objašnjava zašto su migrantski radnici ključni za razvoj Hrvatske. Umjesto ovakvih kampanja, Vlada RH svoj fokus prebacila je na kampanje koje su za cilj imale vratiti hrvatske radnike iz inozemstva, u domicilnu državu. Navedena kampanja nije završila dobrim odazivom te je rezultirala nikakvim pomakom u povećanju domaćeg radnog kapitala. Takav rezultat trebao je biti pokazatelj stvarnoga stanja. Hrvati se neće vratiti u Hrvatsku sve dok uvjeti rada u Hrvatskoj ne budu bolji od uvjeta rada u zemlji u koju su migrirali. Ovaj nalaz se izravno podudara s *push and pull* teorijom, spomenutom ranije u radu. Stoga, edukativni sadržaj koji građane priprema na velike valove migranata te ih istovremeno educira o važnosti prihvata velikog broja

migranata čini se kao jedino kratkoročno rješenje. Iako Vlada RH takav pristup nije primijenila, poduzeća jesu.

Uz pretpostavku da je cilj poslodavaca minimizirati emitiranje skupih poruka, a istovremeno zadovoljiti vlastite potrebe za radnom snagom, dok država stagnira po istom pitanju, korporacije uzimaju prednost. Pokazan je pozitivan utjecaj strategija oglašavanja koje su usvojili poslodavci na međuregionalnu migraciju radnika u hipotetskom multiregionalnom gospodarstvu.⁷⁹ Pokazalo se da različiti akteri, provodeći naizgled racionalne politike, mogu imati dramatičan učinak na regionalnu i globalnu ekonomsku dobrobit. Dopusitanje ovim poslodavcima da provode naizgled isplativu politiku oglašavanja, potencijalno dovodi do smanjenja razine blagostanja. Ovaj negativni učinak može se samo djelomično ublažiti djelovanjem drugih agenata, poput državnih aparata koji provode strategije temeljene na drugačijim kriterijima. Međutim, čak i uz ciljane informacije koje kompenziraju smanjene razine informacija koje proizlaze iz kratkoročne politike sustav nije u mogućnosti postići razinu blagostanja koju bi mogao postići pri angažmanu države u oglašavačke aktivnosti. Ovaj sukob između politika poslodavaca i dobrobiti regije predstavlja temeljni problem ove strategije edukacije građanstva. Ovaj pristup od strane države mogao bi se protumačiti kao da zagovara neku eksplicitnu politiku upravljanja informacijama koja bi pokušala prevladati negativne učinke korporacija. Takva politika može uključivati stvaranje skupih dodatnih kanala informiranja ili zahtijevati promjenu ponašanja poslodavaca kako bi se spriječili negativni učinci.

Nadalje, primjećuje se da su stacionarne i opće pozadinske informacije i široko ciljane informacije koje poduzeća šalju na tržište rada, iznimno učinkovite. Dok je razina emitiranih informacija prema migrantima koji traže posao visoka, ona je također konstantna kroz vrijeme. Budući da radnici dobivaju stalni protok informacija o alternativama u drugim regijama, nepromjenjivost u porukama djeluje tako da smanjuje odmak između trenutka kada radnici saznaju za atraktivne prilike i kada odluče djelovati. Drugim riječima, migranti su svjesniji dostupnosti dobrih poslova, dok je neželjena reakcija domaćih radnika smanjena. Ovo poboljšanje se odnosi i na veličinu migracijskih tokova kao i na pravodobnost odluka radnika. Poslodavci stoga imaju stabilniju ponudu radnika čime se dugoročno smanjuju regionalne stope slobodnih radnih mjesta i nezaposlenosti. Naime, to ne znači nužno da je svaki poslodavac u boljem položaju. Zapravo, saznanje o atraktivnijim mogućnostima u drugim regijama može potaknuti kvalitetne zaposlenike da migriraju kada inače ne bi. Međutim, budući da poslodavac

⁷⁹ Amrhein, C. G. (1986). „The effect of job advertising policies on interregional labor migration.“ 1-18.

nikad ne zna hoće li njegovi ili njezini zaposlenici biti ti koji će se preseliti, osiguravanje pristupa kvalificiranoj radnoj snazi može biti najbolja, iako sklona riziku, politika koju bi svaki poslodavac trebao slijediti. U ovom slučaju ciljevi poslodavaca i društva se slučajno podudaraju. Važan rezultat ove konvergencije ciljeva je eliminacija sukoba između politika poslodavaca i dobrobiti regije. Izuzev nekih koncentriranih napora u posebnim situacijama, eksplicitna politika upravljanja usmjerena na ublažavanje učinaka politika poslodavaca ne bi bila potrebna. Vlastiti interes poslodavaca djelovao bi na maksimiziranje blagostanja društva.

Ovdje je analizirana jedna strategija sa samo dvije strane, strana države i strana poslodavaca tj. korporacija. Očito je da postoji još aktera koji utječu na količinu migranata koji dolaze u određenu regiju, a također postoji još čimbenika koji utječu na percepciju i stupanj prihvaćanja migranata. Trebalo bi identificirati druge kombinacije strategija koje poslodavcima omogućuju da minimiziraju svoje troškove oglašavanja uz istovremeno pronalaženje optimalne međuregionalne opskrbe radnicima na dostupnim radnim mjestima. Ova potencijalna strategija dokazuje važnost odluka o oglašavanju o međuregionalnom problemu migracije radne snage. Kako migracija radne snage postaje sve važniji izvor regionalnih promjena stanovništva, potreba za razumijevanjem protoka informacija i učinkovitim upravljanjem njima će se povećavati. Jasno je da postoji potreba za dodatnim empirijskim i teorijskim istraživanjem funkcioniranja protoka informacija i ponašanja izvora informacija koji utječu na percepciju lokalnog građanstva, a sukladno tome postoji i potreba za revizijom ovog istraživanja kada i ako ove strategije budu implementirane.

5.2. Održiv pristup zapošljavanju migranata

Jedan od najvećih izazova s kojima se Europska Unija, a posljedično i Hrvatska, suočava je održivost trenutnog modela zapošljavanja. Ranije je istaknuto da je Europa kontinent koji stari te da svake godine nestaje sve više i više radno sposobnog stanovništva rođenog na europskom kontinentu. Stoga, migracije i dolazak migrantskih radnika ključan je korak u nastavku razvoja Europe. Kako god, postavlja se pitanje održivosti takve politike zapošljavanja.

Migracije je moguće povezati i s turizmom. Ako se malo pozornosti posveti mobilnosti radne snage u vezi s turizmom, rijetko se naglašavaju pitanja koja se odnose na održivost mobilnosti radnika. Koncept održivog razvoja razvijen je uz pojačanu svijest da je ekološka devastacija, uz istovremeno minimiziranje društvenih briga (npr. siromaštva), neodrživa. Čak i ako je izvorni koncept održivog razvoja uključivao jasan društveni fokus, u prvim je desetljećima ova ljudska dimenzija bila zanemarena ili je bila podvedena unutar diskursa koji je spajao „razvoj“

i „gospodarski rast“.⁸⁰ Društveni aspekti počeli su dobivati mnogo više globalne pozornosti kroz UN-ove Milenijske ciljeve razvoja i Ciljeve održivog razvoja, a potomje sada neki kritiziraju da su preslabi u pogledu održivosti okoliša.⁸¹ U smislu povezanosti migracije i turizma, sadašnji i budući izazovi su ogromni. Za azijsko-pacifičku regiju, primjerice, istaknuti su dijametralno suprotni trendovi mobilnosti turista i migranata. Mnoge turiste u ovoj regiji privlače izolirana odredišta. Međutim, globalni trend urbanizacije privlači radnu snagu u gradska područja. Ova dva trenda stvaraju velike izazove za turističku industriju koja se suočava s rastućom potražnjom za radnom snagom u oba područja gdje postoji sve veća ponuda radne snage, ali bez vještina i gdje postoji smanjenje ponude rada za sve zaposlenike.

Pitanje održivog turizma postaje još složenije kada u obzir uzmemo radnu migraciju. Čak i ako su apsolutni brojevi mobilnosti radne snage mali, oni mogu pokrenuti delikatna pitanja na lokalnoj razini koja treba uzeti u obzir pri procjeni vrijednosti turizma kao alata lokalnog razvoja. U Rijeci, na primjer, prisutan je nedostatak lokalne integracije radničkih zajednica, redoviti odljev gospodarstva i znanja zbog velike fluktuacije radne snage te nedostatak dugoročnih prilika za stabilniju i lokalno utemeljenu radnu snagu. Kvalificirani radnici migranti, osobito oni koji se nasele, mogu zamijeniti lokalne radnike. Problem je u tome što ne postoji jedan globalni model održivosti koji se lako može primijeniti u svim turističkim destinacijama. Kako učiniti turizam i migraciju povezanu s radnom snagom održivom ovisi o mnogim varijablama specifičnim za kontekst. Drugim riječima, svaka destinacija treba uzeti u obzir migrantsku radnu snagu u turizmu pri izradi strategija razvoja i poslovnih politika.

Drugo pitanje je da povećanje mobilnosti migranata i prisutnost većeg broja migranata u turističkoj destinaciji također nosi posljedice za turizam u smislu proizvoda i iskustva koje se nudi turistima i percepcije koju oni imaju o destinaciji. Migranti zaposleni na pozicijama s direktnim pristupom gostima komuniciraju s lokalnom zajednicom, kao i s domaćim i međunarodnim turistima. Stoga, ti radnici predstavljaju ulogu domaćina međunarodnim turistima. U slučaju novopridošlica, migranti igraju dvostruku ulogu, oni su i migranti gosti i migranti domaćini gostima koji dolaze s namjerom proživljavanja turističkog iskustva. Slično zamagljivanje kategorija događa se u slučaju turista koji dulje ostaju na odredištu i privremeno rade u turizmu kako bi financirali svoja putovanja, što ih zauzvrat isto čini vrstom migranata. Drugim riječima, mnoga križanja između migracije i turizma također dovode u pitanje već ustaljen koncept gosta i domaćina.

⁸⁰ Vallance, S., Perkins, H. C., & Dixon, J. E. (2011). „What is social sustainability? A clarification of concepts.“, 342-348.

⁸¹ Svjetska zdravstvena organizacija, *Millennium Development Goals (MDGs)*

U Hrvatskoj, turistički intenzivnoj zemlji, ovakve pojave postaju dio realnosti. Naravno, domicilno stanovništvo će oformiti vlastito mišljenje o ovoj pojavi, a osiguravanje pozitivnog mišljenja zauzvrat osigurava i veći stupanj zadovoljstva turista s destinacijom, kada vide da lokalno građanstvo nije antagonizirano prema turističkoj potražnji ili ponudi. Upravo je iz ovog razloga iznimno bitno pratiti i bilježiti percepcije lokalnog stanovništva o migrantskim radnicima u što većem omjeru. Usporedba percepcija iz godine u godinu može služiti kao iznimno kvalitetan pokazatelj tolerancije te se može upotrijebiti od strane države kao temelj za donošenje politika, ovisno o saznanjima istraživanja. Promatrajući rezultate provedenog istraživanja, vidljivo je da ispitanici mlađe životne dobi pokazuju viši stupanj tolerancije prema migrantskim radnicima, nego što to pokazuju ispitanici starije životne dobi. Bitno je i napomenuti da ove razlike nisu velike, u najviše slučajeva razlikuju se za 1,5 prosječne ocjene, ali su svejedno postojane. Povećanjem razine obrazovanja o ekonomskim učincima prihvata migranata, može se pretpostaviti da će se i percepcije izoštriti, tj. da ispitanici više neće biti neopredijeljeni.

Zaključak

Provedbom metode ispitivanja, metode analize i sinteze, generalizacije, klasifikacije, indukcije i dedukcije, deskripcije te komparacije došlo je do različitih spoznaja. Prvo, građani Rijeke tolerantniji su na suživot s migrantima nego što je bilo početno pretpostavljeno. Međutim, važno je istaknuti kako ne nedostaje pozamašan broj negativnih percepcija prema migrantskim radnicima. Također je uočena i određena razina neznanja i nesigurnosti kod pitanja koja se fokusiraju na ekonomske učinke uvoza migrantske radne snage. S druge strane, ispitanici su sigurni da zapošljavanje migrantskih radnika povećava profit korporacija i da migrantski radnici obavljaju poslove koje Hrvati ne žele obavljati. Štoviše, ispitanici većinski smatraju da bi migranti trebali usvojiti hrvatsku kulturu. Najveća zabrinutost kod ispitanika je potencijalno povećanje razine kriminala koje povezuju s povećanim priljevom migrantskih radnika.

Problematika rada koja se odnosi na nedostatak istraživanja o percepcijama ublažena je provedbom detaljnih analiza migracija i teorija migracije. Predmet istraživanja također je obuhvaćen kroz istraživanje percepcija i izradu analize percepcija iz koje su izvučeni brojni zaključci.

Značajnost hipoteze rada može se uočiti pri pojedinačnoj analizi odgovora ispitanika, gdje oni ispitanici starije životne dobi i niže razine obrazovanja pokazuju niži stupanj spremnosti na suživot s migrantima kao posljedica generalno negativnijih percepcija prema migrantskim radnicima. Također, bilo je iznimno važno ustanoviti spremnost građana Rijeke na prihvata migranata bez izravne diskriminacije. Kako bi se ova spremnost sa sigurnošću utvrdila potrebno je provesti još mnogo ispitivanja različitih faktora koji utječu na spremnost, a ne samo ekonomskih i kulturoloških percepcija. Naime, sa sigurnošću se može reći da percepcije građana Rijeke utječu na spremnost suživota s migrantima, kao što je već bilo dokazano na drugim područjima diljem svijeta.

S ciljem zadovoljenja svrhe rada predstavljena je marketinška strategija koja se temelji na edukaciji građana i migranata. Ovakva strategija olakšava asimilaciju migranata u hrvatsko društvo, što bi zauzvrat trebalo poboljšati percepcije lokalnog stanovništva. Također, educiranjem lokalnog stanovništva smanjuje se stupanj predrasuda, a povećava stopa mišljenja temeljenih na činjenicama. Posljedica ovakve strategije je obrazovano građanstvo koje razumije potrebe migracije za ekonomiju države te migrantski radnici koji izbjegavaju isključivo tranzicijski rad putem *gig* ekonomije, već dugoročno ostaju raditi u Hrvatskoj.

Naravno, temeljni cilj rada bio je istražiti percepcije građana Rijeke prema migrantskim radnicima. Zahvaljujući tim saznanjima, sada je moguće uspoređivati Rijeku s ostatkom hrvatske i ostatkom svijeta. Na temelju tih usporedbi moguće je konstruirati modele čimbenika koji utječu i koji ne utječu na percepcije, a posljedično i na ponašanje domicilnog stanovništva prema migrantima. Iako postoji još mnogo perspektiva iz kojih se mogla istraživati percepcija građana, ekonomska i kulturološka perspektiva jedne su od najvažnijih pri osnutku nove marketinške strategije. Izazov predstavlja budućnost odnosa između država, građana i korporacija, koji svi imaju drukčija očekivanja od budućih migrantskih valova. Pronalaženje strategije koja udovoljava potrebama države, a istovremeno održava profit tj. umanjuje troškove korporacija bez da šteti domicilnom stanovništvu, sljedeća je prepreka pri razvoju migrantskih politika Hrvatske.

Bibliografija

- Abel, G. J. (2018). „Estimates of Global Bilateral Migration Flows by Gender between 1960 and 2015.“ *International Migration Review*, 52(3), 809–852.
- Abel, Guy J., i Nikola Sander. „Quantifying global international migration flows.“ *Science* 343.6178, 1520-1522., 2014.
- Ajis, M. N. E., Keling, M. F., Othman, Z., & Shuib, M. S. (2014). „The dilemma of managing foreign workers in Malaysia: opportunities and challenges.“ *Global Journal of Human Social-Science: Political Science*, 14(4), 43-53.
- Amrhein, C. G. (1986). „The effect of job advertising policies on interregional labor migration.“ *Geographical Analysis*, 18(1), 1-18.
- Arango, J. (2000). „Explaining migration: a critical view.“ *International social science journal*, 52(165), 283-296.
- Bean, Frank D., et al. „The quantification of migration between Mexico and the United States.“, *Migration Between Mexico and the United States, Binational Study* 1, 1-90., 1998.
- Benton, M. i Patuzzi, L. (2018.) „Jobs in 2028: How Will Changing Labour Markets Affect Immigrant Integration In Europe?“, *Migration Policy Institute Europe*
- Biagi, F., Grubanov-Boskovic, S., Natale, F., Sebastian, R. (2018.) „Migrant workers and the digital transformation in the EU“, *Publications Office of the European Union*
- Bircan, T., Purkayastha, D., Ahmad-yar, A. W., Lotter, K., Iakono, C. D., Göler, D. Ünver, Ö. (2020.) „Gaps in Migration Research: Review of migration theories and the quality and compatibility of migration data on the national and international level.“ *HumMingBird Paper*
- Borjas, George J. „Economic theory and international migration.“, *International migration review* 23.3, 457-485., 1989.
- Boyd, Monica, and Elizabeth Grieco. „Women and migration: Incorporating gender into international migration theory.“ 2014.

- Burlyuk, O. 2017. „The ‘oops!’ of EU engagement abroad: analysing unintended consequences of EU external action.“, *Journal of Common Market Studies* 55 (5): 1009–1025.
- Castles, S. (2007). „Twenty-first-century migration as a challenge to sociology.“ *Journal of ethnic and migration studies*, 33(3), 351-371.
- Castles, Stephen. „International migration at the beginning of the twenty-first century: Global trends and issues.“, *International Social Science Journal* 52.165, 269-281., 2000.
- Chavez, M., Whiteford, S., & Hoewe, J. (2010). „Reporting on immigration: A content analysis of major US newspapers' coverage of Mexican immigration.“ *Norteamérica*, 5(2), 111-125.
- Chen, Y. W., Ni, L., & Ospina-Forero, L. (2021). „Visualising internal migration flows across local authorities in England and Wales.“ *Environment and Planning A: Economy and Space*, 53(4), 616-618.
- Chiswick, Barry R., and Paul W. Miller. „International migration and the economics of language.“, *Handbook of the economics of international migration*. Vol. 1. North-Holland, 211-269., 2015.
- Coleman, P.G. (1992.), „A Fresh Map of Life“, *The British Psychological Society*, 83 (1) , 153-157
- Collett, E. and Ahad, A. „2017. EU Migration Partnerships: A Work in Progress.“ *Brussels: Migration Policy Institute.*)
- Damstra, A., Jacobs, L., Boukes, M., & Vliegthart, R. (2021). „The impact of immigration news on anti-immigrant party support: unpacking agenda-setting and issue ownership effects over time.“ *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 31(1), 97-118.
- De Haas, Hein. „The determinants of international migration.“, 2011.
- De Jong, G. F., Chamrathirong, A., & Tran, Q. G. (2002). „For better, for worse: life satisfaction consequences of migration 1.“ *International Migration Review*, 36(3), 838-863.
- Dennison, James, i Teresa Talò. „Explaining attitudes to immigration in France.“ *Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research*, Paper No. RSCAS 25, 2017.

- Državni zavod za statistiku, *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2020.*
<https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9939>
- Espenshade, Thomas J., i Charles A. Calhoun. „An analysis of public opinion toward undocumented immigration.“ *Population research and policy review* 12, 189-224., 1993.
- Europska komisija, *Dynamic Data Hub*, <https://migration-demography-tools.jrc.ec.europa.eu/data-hub/index.html>
- Eurostat, *Distribucija stanovništva prema skupinama državljanstva i posjedovnom statusu*,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_LVPS15/default/table?lang=en
- Faist, T., & Faist, T.: „The volume and dynamics of international migration and transnational social spaces.“ Oxford: *Oxford University Press*, 2000.
- Faist, Thomas. „Transnationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture.“ *Ethnic and racial studies* 23.2, 189-222., 2000.
- Favell, A. (2007). „Rebooting migration theory: Interdisciplinarity, globality and postdisciplinarity in migration studies.“
- Federalni statistički ured Njemačke, *Pregled eksterne i interne migracije*,
https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Population/Migration/_node.html
- Friedrichs, J. and Kratochwil, F. 2009. „On Acting and Knowing: How Pragmatism Can Advance International Relations Research and Methodology.“, *International Organisation*, 63: 701–731.
- Gerhards, Jürgen, Silke Hans, i Jürgen Schupp. „German public opinion on admitting refugees.“ 2016.
- Ghatak, S., Levine, P., & Price, S. W. (1996.) „Migration theories and evidence: an assessment.“ *Journal of Economic Surveys*, 10(2), 159-198.
- Hood III, Marvin V., i Irwin L. Morris. „¿ Amigo o enemigo?: Context, attitudes, and Anglo public opinion toward immigration.“, *Social Science Quarterly*: 309-323., 1997.
- Hugo, Graeme. „Effects of international migration on the family in Indonesia.“ *Asian and Pacific migration journal* 11.1, 13-46., 2002.

- Hugo, Graeme. „Environmental concerns and international migration.“, *International migration review* 30.1,105-131., 1996.
- ILO. (2011). Employment and working conditions of migrant workers in Malaysia: TRIANGLE baseline survey. Bangkok: International Labour Organization
- INDEPTH Resource Kit for Demographic Surveillance Systems, *External migration*, http://www.indepthnetwork.org/Resource%20Kit/INDEPTH%20DSS%20Resource%20Kit/External_in-out_migration.htm
- Iredale, R. (2001.) „The migration of professionals: theories and typologies.“ *International migration*, 39(5), 7-26.
- Lakoff, G. (2006). The framing of immigration.
- Long, L. D., & Oxfeld, E. (Eds.). (2004). „Coming home?: refugees, migrants, and those who stayed behind.“ *University of Pennsylvania Press*.
- Massey, Douglas S. „Why does immigration occur?: a theoretical synthesis.“ *na*, 1999.
- Massey, Douglas S., et al. „An evaluation of international migration theory: The North American case.“, *Population and development Review* 699-751., 1994.
- Massey, Douglas S., et al. „Theories of international migration: A review and appraisal.“, *Population and development review*, 431-466., 1993.
- Međunarodna organizacija za migracije, *IOM Definition of "Migrant"*, <https://www.iom.int/about-migration>
- Međunarodna organizacija za migracije, *Urbanization and migration*, <https://www.migrationdataportal.org/themes/urbanization-and-migration#recent-trends>
- Ministarstvo unutarnjih poslova, *Državljeni trećih zemalja*, <https://mup.gov.hr/gradjani-281562/moji-dokumenti-281563/stranci-333/drzavljeni-trecih-zemalja/281820>
- OECD (2022), *International Migration Outlook 2022*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/30fe16d2-en>.

Pesole, A., Urzi Brancati, M.C., Fernandez Macias, E., Biagi, F. and Gonzalez Vazquez, I., „Platform Workers in Europe Evidence from the COLLEEM Survey, EUR 29275 EN“, *Publications Office of the European Union*, Luxembourg, 2018.

Raymer, J., Wiśniowski, A., Forster, J. J., Smith, P. W., & Bijak, J. (2013). „Integrated modeling of European migration.“, *Journal of the American Statistical Association*, 108(503), 801-819.

Salt, J. (1992). „The future of international labor migration.“, *International Migration Review*, 26(4), 1077-1111.

Scherman A, Etchegaray N, Pavez I, Grassau D. „The Influence of Media Coverage on the Negative Perception of Migrants in Chile.“, *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022.; 19(13):8219

Stouffer, S. A. (1940). „Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance.“ *American sociological review*, 5(6), 845-867.

Svjetska zdravstvena organizacija, *Millennium Development Goals (MDGs)*, [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/millennium-development-goals-\(mdgs\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/millennium-development-goals-(mdgs))

Svjetska zdravstvena organizacija, *Rođenja, smrti i uzroci smrti*, <https://score.tools.who.int/tools/count-births-deaths-and-causes-of-death/tool/indepth-resource-kit-for-demographic-surveillance-systems-98/>

Sykes, A. O. (2013). „International cooperation on migration: Theory and practice.“ *U. Chi. L. Rev.*, 80, 315.

Taylor, J. Edward, et al. „International migration and community development.“, *Population index*, 397-418., 1996.

tportal, *Probijen tunel Podmurvice na novoj spojnici riječke luke i obilaznice*, pogledajte kako je to izgledalo, <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/probijen-tunel-podmurvice-na-novoj-spojnici-rijecke-luke-i-obilaznice-20220204>

U.S. Bureau of Labor Statistics, *Kontingentni i alternativni aranžmani zapošljavanja*, <https://www.bls.gov/news.release/conemp.t09.htm>

Ujedinjeni narodi, *Official document system*, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N18/024/12/PDF/N1802412.pdf?OpenElement>

United Nations Statistics Division (2013), Implementation of United Nations recommendations for population census topics in the 2000 round, United Nations Expert Group Meeting on Revising the Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses, New York, 29 October – 1 November 2013. ESA/STAT/AC.277/4.

Waldinger, R. (1989). „Structural opportunity or ethnic advantage? Immigrant business development in New York.“, *International Migration Review*, 23(1), 48-72

Weiner, Myron. „On international migration and international relations.“, *Population and Development Review*, 441-455., 1985.

Wickramasinghe, A. A. I. N., and Wijitapure Wimalaratana. „International migration and migration theories.“, *Social Affairs* 1.5, 13-32., 2016.

Zlotnik, Hania. „International migration 1965-96: an overview.“, *Population and Development Review* 429-468., 1998.

Popis ilustracija

Grafikoni

Grafikon 1. Percepcija povećanja stope kriminala pri povećanju imigracije.....	50
---	----

Slike

Slika 1. Pregled eksterne i interne migracije u Njemačkoj.....	6
Slika 2. Vizualizacija unutarnjih migracijskih tokova u Engleskoj i Walesu.....	7
Slika 3. Kružni prikaz migracijskih tokova između i unutar svjetskih regija.....	9
Slika 4. Kretanje globalnih migracijskih tokova	14
Slika 5. Migracijske teorije temeljene na razini	21
Slika 6. Migracijske teorije temeljene na disciplini.....	25
Slika 7. Stopa zaposlenih migranata s niskom razinom obrazovanja – Hrvatska	29
Slika 8. Stopa zaposlenih migranata s niskom razinom obrazovanja – Nizozemska	30
Slika 9. Stopa zaposlenih migranata sa srednjom razinom obrazovanja – Hrvatska.....	31
Slika 10. Stopa zaposlenih migranata sa srednjom razinom obrazovanja – Nizozemska.....	31
Slika 11. Stopa zaposlenih migranata s visokom razinom obrazovanja – Hrvatska	32
Slika 12. Stopa zaposlenih migranata s visokom razinom obrazovanja – Nizozemska	33
Slika 13. Postotna promjena godišnje razine stanovništva – Hrvatska	34
Slika 14. Postotna promjena godišnje razine stanovništva – Island.....	35

Prilozi

1. Anketni upitnik

Percepcija ekonomskog učinka

1. Dolazak migrantskih radnika povećao je nezaposlenost hrvatskih radnika.
2. Migrantski radnici obavljaju djelatnosti koje Hrvati ne žele obavljati.
3. Dolazak migrantskih radnika stvorio je nova radna mjesta.
4. Prihvaćajući niže plaće, migrantski radnici snižavaju plaće hrvatskim radnicima.
5. Smatram da priljev migrantskih radnika kratkoročno nosi više rizika nego dobrobiti.
6. Zapošljavanje migrantskih radnika povećava profit korporacija.
7. Priljev migrantskih radnika dobar je za ekonomiju Hrvatske.
8. Općenito, doseljenici pridonose ekonomskom razvoju Hrvatske.

Percepcija kulturnog utjecaja

9. Dolazak stranaca u Hrvatsku doprinos je kulturi zemlje.
10. Smatram da bi migranti trebali usvojiti našu kulturu.
11. Mislim da povećanje imigracije povećava stopu kriminala.
12. Moje znanje o kulturama obogaćeno je priljevom migranata.
13. Hrvatska postaje bolja zemlja za život zahvaljujući migrantima.
14. Koliko je vjerojatno da će rastući broj migranata poboljšati našu kulturu s novim idejama i običajima?
15. Većina migranata se s vremenom vraća u svoje zemlje.
16. Smatram da su neke kulture bolje od drugih.

Suživot s migrantima

17. Život u susjedstvu s mnogo imigranata
18. Iznajmiti kuću ili stan u Vašem posjedu imigrantu
19. Rad/studiranje s imigrantom
20. Imigrant Vam je šef na poslu
21. Vaše dijete kući dovodi prijatelje imigrante
22. Vaše dijete se udaje/ženi za imigranta
23. Vaše dijete pohađa školu s puno imigrantske djece